ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ ΒΙΒΛΟΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Ονοματεπώνυμο φοιτήτριας: Μόνικα Προυνιά

Επιβλέπουσα διδάσκουσα: Μαρία Ασλανίδη

ΚΕΡΚΥΡΑ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2020

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Μόνικα Προυνιά
Α.Μ.: Β2015060

Επιβλέπουσα διδάσκουσα: Μαρία Ασλανίδη

THESIS

COPYRIGHT IN ACADEMIC LIBRARIES

Monica Prounia
A.M.: B2015060

Supervisor**:** Maria Aslanidi

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται τη νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας (Νόμος 2121/1993) όπως εφαρμόζεται στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

Αρχικά, παρατίθενται οι ορισμοί βασικών εννοιών με σκοπό την καλύτερη κατανόηση του θέματος. Στη συνέχεια, μελετάται η υπάρχουσα βιβλιογραφία σχετικά με τη δημιουργία του εθνικού και διεθνούς θεσμικού πλαισίου. Παρουσιάζεται η εξέλιξή της νομοθεσίας, ενώ παράλληλα γίνεται αισθητή η ανάγκη για την παρουσία και την ισχύ της.

Ακολουθούν τα είδη των δικαιωμάτων που προβλέπονται για τους δημιουργούς, παραχωρώντας τους έτσι τη δυνατότητα να προστατεύσουν τις ιδέες και τα έργα τους ακόμη και μετά το θάνατο τους. Αρωγός στην εφαρμογή των νόμων είναι ο Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας-ΟΠΙ, ενώ στην ορθή λειτουργία των δικαιωμάτων συμβάλλουν και οι φορείς συλλογικής διαχείρισης, με τον κάθε φορέα να επικεντρώνεται σε μια κατηγορία δημιουργών.

Επιπλέον, παρουσιάζονται οι νομικές ρυθμίσεις και εξαιρέσεις που ισχύουν για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, οι άδειες Creative Commons και η εφαρμογή τους στον τομέα των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Παρατίθενται παραδείγματα υλοποίησης του θεσμικού πλαισίου από μέρους των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών όσον αφορά στην κατάθεση της γκρίζας βιβλιογραφίας και τα πνευματικά δικαιώματα.

Τέλος, διατυπώνονται τα συμπεράσματα, αλλά και οι προβληματισμοί που ανέκυψαν κατά την έρευνα και την συγγραφή του παρόντος πονήματος.

Λέξεις – Φράσεις Κλειδιά: Δημιουργοί, Διανοητική ιδιοκτησία, Πνευματικά δικαιώματα, Creative Commons, Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

ABSTRACT

The current thesis discusses the intellectual copyright legislation (Act 2121/1993) as implemented in the Greek Academic Libraries.

Initially, and for the purpose of a better comprehension of the topic, certain concepts and their definitions are presented.

Then, the current relative international and national bibliography is cited and analyzed. The evolution of the legislation as well as its presence and power as necessities are presented.

Also, the different kinds of rights which are granted to the creators, thus permitting them to protect their ideas and work even after their decease are discussed. It becomes clear that the organization of copyrights play a vital role in the enforcement of laws while public administration bodies contribute in the proper function of the rights, with each body focusing on a particular creator's category.

Furthermore, the legal regulations and exemptions applying to academic libraries are presented. The Creative Commons licenses and their implementation in the Greek Academic Libraries sector are discussed. Also, examples of implementing the intellectual copyright legislation within the Greek Academic Libraries sector are included.

Finally, conclusions and issues to be further discussed are presented in the last part of the thesis.

Keywords: Creators, Intellectual property, Copyright, Creative Commons, Academic libraries

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ **5**
ABSTRACT **6**
ΠΙΝΑΚΕΣ **10**
ΕΙΚΟΝΕΣ **11**
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ-ΑΚΡΩΝΥΜΑ **12**
ΕΙΣΑΓΩΓΗ **14**
Κεφάλαιο 1. Πνευματική ιδιοκτησία **15**
Εισαγωγή 15
1.1 Ιστορική αναδρομή της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας 15
1.2 Ορισμοί 16
1.2.1 Πνευματική ιδιοκτησία 16
1.2.2 Δημιουργός 17
1.2.3 Έργο 18
1.2.4 Ορφανά έργα 20
Κεφάλαιο 2. Θεσμικό πλαίσιο της πνευματικής ιδιοκτησίας. **25**
Εισαγωγή 25
2.1 Εθνικό θεσμικό πλαίσιο 25
2.1.1 Οργανισμός πνευματικής ιδιοκτησίας - ΟΠΙ 27
2.1.2 Αναπαραγωγή έργου για τυφλούς και κωφάλαλους 28
2.2 Διεθνές θεσμικό πλαίσιο 28
2.2.1 Ευρώπη 28
2.3.1 Γαλλία 30
2.3.2 Ελβετία 31
2.3.3 Γερμανία 31
2.3.4 Αμερική 32
2.4 Κοινοτικό κεκτημένο 34
Κεφάλαιο 3. Είδη δικαιωμάτων και φορείς συλλογικής διαχείρισης **38**
Εισαγωγή 38
3.1 Περιουσιακό δικαίωμα 38
3.2 Ηθικό δικαίωμα 40
3.3 Περιορισμοί εξουσιών 41

3.4 Συγγενικό δικαίωμα 42
3.5.1 Οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης – ΟΣΔ 44
3.5.2 Οργανισμός συλλογικής διαχείρισης έργων λόγου - ΟΣΔΕΛ 44
3.5.3 Επιτροπή διαδικτυακής προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησία - ΕΔΠΠΙ 45
3.5.4 Ελληνική εταιρεία προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας - ΑΕΠΙ 46
3.5.5 Ένωση δικαιούχων έργων μουσικής – ΕΔΕΜ 47
3.5.6 Εταιρεία συγγραφέων 47
3.5.7 International Federation of Phonographic Industry - IFPI (Παράρτημα Ελλάδας) 48
3.5.8 Grammo, Ερατώ, Απόλλων (GEA) 48
3.5.9 Φοίβος 49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Πνευματικά δικαιώματα στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες 51
Εισαγωγή 51
4.1 Τι είναι βιβλιοθήκη 51
4.2 Τα πνευματικά δικαιώματα στις ελληνικές βιβλιοθήκες και η χρήση των Creative Commons 52
4.3 Άλλες σχετικές διαδικασίες 55
4.3.1 Κατάθεση αντιτύπων στην εθνική βιβλιοθήκη 55
4.3.2 Εξαίρεση για τις βιβλιοθήκες 55
4.3.3 Δημόσιος δανεισμός 55
4.3.4 Αναπαραγωγή 56
4.3.5 Προσκτήσεις 57
Κεφάλαιο 5. Φορείς που διαχειρίζονται περιεχόμενο 59
Εισαγωγή 59
5.1 Σύνδεσμο Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) 59
5.2.1 Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης Ιονίου Πανεπιστημίου 59
5.2.2 Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 61
5.2.3 Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών 62
5.2.4 Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων 64
5.2.5 Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστήμιο Κρήτης 64
5.2.6 Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης του Πανεπιστήμιο Αιγαίου 66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Συμπεράσματα 68
6.1 Προβληματισμοί 69
Βιβλιογραφία 71

Ελληνόφωνη Βιβλιογραφία....71
Ξενόφωνη Βιβλιογραφία....72
Δικτυογραφία....72

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1. Σύμβολα Creative Commons…….51
Πίνακας 2. Άδειες Creative Commons…….51

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 1. Βιβλιοθήκη Ιόνιο Πανεπιστήμιο…….....57
Εικόνα 2. Βιβλιοθήκη Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο……58
Εικόνα 3. Βιβλιοθήκη Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιο……..58
Εικόνα 4. Βιβλιοθήκη Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών……..59
Εικόνα 5. Βιβλιοθήκη Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων…….60
Εικόνα 6. Βιβλιοθήκη Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων…….60
Εικόνα 7. Βιβλιοθήκη Πανεπιστήμιο Κρήτης……..61
Εικόνα 8. Βιβλιοθήκη Πανεπιστήμιο Αιγαίου……..62

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ-ΑΚΡΩΝΥΜΑ

ΑΕΠΙ	Ελληνική Εταιρία Προστασίας Πνευματικής Ιδιοκτησίας
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑμεΑ	Άτομα με ειδικές Ανάγκες
ΑΠΘ	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
αρ. / άρθρ.	Άρθρο
ΒΒ.	Βιβλιοθήκη Βουλής
ΒΙΚΕΠ	Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης
ΔΔ	Διεθνές Δίκαιο
ΔΔΕΕ	Δίκτυο Διαδανεισμού Ελληνικών Βιβλιοθηκών
ΕΒΕ	Εθνική Βιβλιοθήκη Ελλάδος
ΕΔ	Ευρωπαϊκό Δίκαιο
ΕΔΕΜ	Ένωση Δικαιούχων Έργων Μουσικής
ΕΔΠΓΠΠΙ	Ένωση Διεθνών Γραφείων για την Προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας
ΕΔΠΠΙ	Επιτροπή Προσβολής Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΚΠΑ	Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΕΚΤ	Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
ΕΜΠ	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠΕΑΕΚ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση
ΕΥΕΔ	Ειδική Υπηρεσία Έκτακτης Διαχείρισης Δικαιωμάτων
κ.α.	και άλλα
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Η/Υ	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής
ΜΟΔΙΠΑΒ	Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
ΜΟΠΑΒ	Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
Ν./ν.	Νόμος
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΟΠΙ	Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας
ΟΣΔ	Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης
ΟΣΔΕΛ	Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Έργων Λόγου
ΟΣΠ	Οργασμός Συλλογικής Προστασίας
ΠΝ	Ποινικός Νόμος
π.χ.	παραδείγματος χάριν
παρ.	Παράγραφος
ΠΙ.	Πνευματική Ιδιοκτησία
ΠΟΔΙ	Παγκόσμιος Οργανισμός Διανοητικής Ιδιοκτησίας
ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
ΣΕΑΒ	Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
ΣΘΤΕ	Σχολή Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών
ΤΕΙ	Τεχνολογικό Ίδρυμα
ΥΠ.ΠΟ.	Υπουργείο Πολιτισμού
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ALAI	Association Literaire et Artistique International
BIRPI	Bureaux for the Protection of Intellectual Property
CC	Creative Commons
CD	Compact Disk
CISAC	International Confederation of Societies of Authors and Composers
DMCA	Digital Millenium Copyright Act
DVD	Digital Video Disc
GEA	Grammo-Ερατώ-Απόλλων
GESAC	The European Authors' Societies
IFPI	International Federation of Phonographic Industry
IUP	Ionian University Portal
LDA	Labbying Disclosure Act of 1995
TRIPS	Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization
WCT	WIPO Copyright Treaty
WIPO	World Intellectual Property Organization
WPPT	WIPO Performances and Phonograms Treaty
WTO	World Trade Organization

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο τη διερεύνηση του ρόλου και της εφαρμογής της νομοθεσίας για τα πνευματικά δικαιώματα στο χώρο των βιβλιοθηκών και συγκεκριμένα των Ακαδημαϊκών. Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας προβάλλεται η έννοια της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ο τρόπος δηλαδή με τον οποίο είναι δομημένη αλλά και το ποιος είναι ο αποδέκτης των προνομίων της. Σε τι διαφέρει κι αν διαφέρει από το Copyright, τον τρόπο που η πειρατεία «προσπερνάει» τα πνευματικά δικαιώματα και φυσικά τα χρονικά όρια μέσα στα οποία προσφέρονται οι υπηρεσίες της. Αποσαφηνίζονται οι όροι δημιουργός, και έργο πάνω στους οποίους βασίζεται η πνευματική ιδιοκτησία, όσο και το εθνικό και διεθνές θεσμικό πλαίσιο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται εκτενής αναφορά στο θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο για την διανοητική ιδιοκτησία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Καθώς, επίσης, παρουσιάζεται η λειτουργιά και η δράση του φορέα που είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή της νομοθεσίας στην Ελλάδα, του οργανισμού πνευματικής ιδιοκτησίας - ΟΠΙ.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα είδη των πνευματικών δικαιωμάτων, ενώ ακολουθούν και οι φορείς συλλογικής διαχείρισης που είναι αρμόδιοι για την ομαλή και ορθή λειτουργία και εφαρμογή της νομοθεσίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο διατυπώνονται τα πνευματικά δικαιώματα στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και η συμβολή των Creative Commons. Έμφαση δίνεται στους κανόνες λειτουργίας των βιβλιοθηκών, στη διαδικασία δανεισμού και αναπαραγωγής του υλικού καθώς και στις προσκτήσεις και στους κανόνες που τις διέπουν.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, θα γνωρίσουμε το φορέα στον οποίο εντάσσονται οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Ακολουθούν παραδείγματα ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών της Ελλάδας, παρουσιάζοντας τον τρόπο λειτουργίας τους και το ρόλο των πνευματικών δικαιωμάτων σε αυτές.

Εν τέλη, η εργασία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση, των όσων πραγματεύτηκαν στην παρούσα εργασία, των συμπερασμάτων και των ζητημάτων που χρήζουν περαιτέρω έρευνας και μελέτης.

Κεφάλαιο 1. Πνευματική ιδιοκτησία

Εισαγωγή

Ξεκινώντας, στο πρώτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στην απαρχή και την πρώτη στιγμή της δημιουργίας της 'ιδέας' της πνευματικής ιδιοκτησίας. Θα δοθούν οι ορισμοί τη πνευματικής ιδιοκτησίας, του δημιουργού, καθώς και το δικαίωμα αυτού και φυσικά τι ορίζεται ως έργο. Αναλυτικά αναφέρεται το πως η πειρατεία μέσω της παράνομης αντιγραφής απειλεί την εκμετάλλευση των έργων και τέλος πως διαμορφώνονται τα χρονικά όρια κατά τη διάρκεια της ζωής του δημιουργού αλλά και μετά το θάνατο του.

1.1 Ιστορική αναδρομή της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας

Η πρώτη εμφάνιση της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας γίνεται με την παροχή της στου τυπογράφους και συγκεκριμένα με την απαρχή της τυπογραφίας στη Βενετία το 1469 κι αργότερα και σε άλλες ευρωπαϊκές πόλεις και κράτη (Καλλινίκου, 2001).[i] Εξασφάλιζε τη μονοπωλιακή χρησιμοποίηση της τυπογραφίας για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα και αποτελούσε ένα πρώτο στάδιο για το μηχανισμό προστασίας των επαγγελματικών συμφερόντων των εκδοτών από ανατυπώσεις φιλολογικών και μουσικών έργων από τρίτους, την προστασία της οικονομικής επένδυσης και όχι προστασία του δημιουργού, ενώ σύντομα κατέληξε να γίνει όργανο της λογοκρισίας εκ μέρους των ηγεμόνων στα εκδιδόμενα έργα. Στην πορεία κρίθηκε αναγκαία η εμπλοκή των δημιουργών, καθώς έπρεπε να ζητηθεί η άδεια τους. Έτσι, ο δρόμος που έκανε το δημιουργό τον πρωταρχικό δικαιούχο είχε μόλις αρχίσει.

Ο αγγλικός νόμος Act for the Encouragement of Learning, by vesting the Copies of Printed Books in the Authors or purchasers of such Copies, during the Times therein mentioned, εν συντομία Statute of Anne 3 (Act 8 Anne C 19) του 1710 επί βασιλείας Άννας, υπήρξε ο πρώτος σχετικά με την αναγνώριση των δικαιωμάτων του δημιουργού. Απένεμε αποκλειστικό δικαίωμα στο δημιουργό επί του έργου του, διάρκειας 14 ετών από τη στιγμή της δημοσίευσης του έργου, με δυνατότητα όμως για παράταση για άλλα τόσα χρόνια, υπό την προϋπόθεση να βρίσκεται εν ζωή.

Αποφασιστική ώθηση έδωσε η Γαλλική Επανάσταση, η οποία ένωσε την πνευματική ιδιοκτησία με το φυσικό δίκαιο: αναγνώρισε ότι ο δημιουργός έχει θεμελιώδες δικαίωμα στο έργο του, το οποίο ο νόμος οφείλει να υπερασπιστεί. Με πρωτοβουλία του Pierre Augustin Caron de Beaumarchais, ιδρύθηκε το 1791 η Société des auteurs et compositeurs dramatiques (Εταιρία των θεατρικών συγγραφέων και συνθετών), με σκοπό την προστασία των θεατρικών έργων. Το δικαίωμα αυτό επικυρώθηκε νομοθετικά την ίδια χρονιά με διάταγμα της Εθνοσυνέλευσης, ενώ το 1793 η

αναγνώριση του δικαιώματος αυτό επεκτάθηκε και σε όλα έργα του πνεύματος (Δασκαλάκη και ά., 1976).[1]

Στις πρώτες νομοθετικές ρυθμίσεις περιλαμβάνονται ο νόμος των ΗΠΑ του 1790 και ο γερμανικός νόμος του 1871. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από την αρχή της εδαφικότητας και την έλλειψη διεθνούς προστασίας. Αυτό καθιστά φανερό πως ακόμη κι αν η προστασία αναγνωρίζεται σε ένα κράτος, δεν σημαίνει πως εφαρμόζεται σε όλα. Το 19ο αιώνα τα κράτη αρχίζουν να επιζητούν την ενίσχυση της προστασίας σε διεθνές επίπεδο μιας και αντιμετώπισαν τα πρώτα προβλήματα πειρατικής αναπαραγωγής. Επί προσθέτως, πολλοί διανοούμενοι και λογοτέχνες, κυρίως Γάλλοι, κατέβαλαν προσπάθειες ενίσχυσης και εμπέδωσης του θεσμού. Ο Victor Hugo, μάλιστα, ίδρυσε τη Διεθνή Φιλολογική και Καλλιτεχνική Ένωση (Association Litéraire et Artistique Internationale - ALAI)[2], η οποία είναι ακόμη και σήμερα ενεργή σ' αυτόν τον τομέα διεθνώς. Έτσι αρχίζει η υπογραφή διμερών συμβάσεων με στόχο την προστασία των έργων σύμφωνα πάντα την αρχή της αμοιβαιότητας.

1.2 Ορισμοί

1.2.1 Πνευματική ιδιοκτησία

Πνευματική ιδιοκτησία ή πνευματικά δικαιώματα ή αλλιώς copyright ονομάζονται τα αποκλειστικά δικαιώματα των δημιουργών πάνω στο έργο τους, που περιέχουν ηθικές και περιουσιακές εξουσίες (ΟΠΙ, 2019 ; Γεωργιάδης, 2019).[3ii] Παραχωρούνται από το νόμο για ορισμένο χρόνο και δεν επιτρέπουν σε τρίτους τη χρήση των έργων χωρίς την άδεια του δημιουργού. Το πνευματικό δικαίωμα βρίσκει ισχύ σε έργα λογοτεχνίας και τέχνης, όπως βιβλία, θεατρικά έργα, ζωγραφική, γλυπτική, φωτογραφία, ήχο, αρχιτεκτονική αλλά και σε άλλες δημιουργίες, όπως λογισμικό ή βάσεις δεδομένων. «Αποτελούν προϊόντα διάνοιας και εντάσσονται στη προστασία της προσωπικότητας.».

Η προστασία του πνευματικού δικαιώματος παρέχει το δικαίωμα στους κατόχους των αντίστοιχων δικαιωμάτων να αποφασίζουν αν και πώς θα γίνεται δυνατή η αντιγραφή, η διάθεση, η αναμετάδοση ή οποιαδήποτε άλλη χρήση των έργων τους. Αυτό δίνει το έναυσμα στους ταλαντούχους

[1] Δασκαλάκη Κ., Δομαζάκη Β., Καρατζής Δ., Κλόγκα Ε. και Παπακωνσταντίνου Ε., 1976. *Εγκυκλοπαίδεια Δομή*. Αθήνα.

[2] Βλέπε ALAI (Association Littéraire et Artistique Internationale), χ.χ. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.alai.org/> [Προσπελάστηκε 24 Ιανουαρίου 2020].

[3] Βλέπε Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας – ΟΠΙ, 2019. *Νόμος 2121/1993 Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα.* [online] Διαθέσιμο από: < https://www.opi.gr/vivliothiki/2121-1993#a1> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020].

ανθρώπους να δημιουργήσουν, και στις εταιρίες επιθυμούν όλο και περισσότερο να επενδύσουν πάνω τους (IFPI, 2019).[4]

Η προστασία αναφέρεται τόσο στην ακεραιότητα και στην οικονομική χρησιμοποίηση του έργου, όσο και στην προσωπικότητα και στο όνομα του δημιουργού (Δασκαλάκη και ά., 1976).[5] «Προστατεύονται δηλαδή, το περιουσιακό δικαίωμα που περιλαμβάνει εξουσίες, οι οποίες αποβλέπουν στην εξασφάλιση των οικονομικών ωφελημάτων από την εκμετάλλευση του έργου και το ηθικό δικαίωμα, στο οποίο με τη σειρά του περικλείονται οι εξουσίες, που στόχο έχουν την προστασία της προσωπικότητας του πνευματικού δημιουργού.». Το πνευματικό δικαίωμα, ανάλογα με τη νομοθεσία, συνήθως αποκτάται αυτοδικαίως χωρίς να απαιτείται αίτηση του δημιουργού ή εγγραφή του έργου σε κάποια υπηρεσία. Ο δημιουργός θεωρείται πάντα φυσικό πρόσωπο. Ιστορικά, το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας προσφέρει προστασία για έργα που ενέχουν στοιχεία δημιουργικότητας και πρωτοτυπίας και όχι για έργα που έχουν βιομηχανικό χαρακτήρα.

Η νομιμοποίηση της πνευματικής ιδιοκτησίας συνετέλεσε στη δημιουργία ενός επιτυχημένου κλάδου που έδωσε δουλειά σε δεκάδες εκατομμύρια ανθρώπους παγκοσμίως. Η γρήγορη ανάπτυξη της καλλιτεχνικής, της πολιτιστικής και άλλων δημιουργικών βιομηχανιών στις σύγχρονες ανταγωνιστικές οικονομίες, θα ήταν αδύνατη χωρίς την προστασία του copyright από τις εθνικές νομοθεσίες εδώ και πολλές δεκαετίες (IFPI, 2019).[6]

1.2.2 Δημιουργός

Το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας προέρχεται από το άτομο που παρήγαγε υλικό/έργο, δηλαδή, το δημιουργό. Στο ηπειρωτικό ευρωπαϊκό σύστημα της πνευματικής ιδιοκτησίας (droit d'auteur) ο δημιουργός θεωρείται μόνο φυσικό πρόσωπο, αφού μόνο ο άνθρωπος μπορεί να δημιουργεί πρωτότυπα πνευματικά έργα (OTDAV, 2014).7 Αντίθετα στο αμερικανικό δίκαιο

[4] Βλέπε IFPI (international Federation of the Phonographic Indrusty), 2012, *Τι είναι η πνευματική ιδιοκτησία*. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.ifpi.gr/copyright_el.html> [Προσπελάστηκε 20 Ιανουαρίου 2020]

[5] Δασκαλάκη, Κ., Δομαζάκη, Β., Καρατζής, Δ., Κλόγκα, Ε., Παπακωνσταντίνου, Ε.,1976. *Εγκυκλοπαίδεια Δομή*. Αθήνα.

[6] Βλέπε IFPI (International Federation of the Phonographic Industry), 2012, *Τι είναι η πνευματική ιδιοκτησία*. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.ifpi.gr/copyright_el.html> [Προσπελάστηκε 20 Ιανουαρίου 2020]

[7] Το droit d'auteur προστατεύει τα λογοτεχνικά έργα, τις μουσικές συνθέσεις, τις γραφικές και πλαστικές δημιουργίες, αλλά και το λογισμικό, τις δημιουργίες της εφαρμοσμένης τέχνης, τις δημιουργίες μόδας κλπ. Οι ερμηνευτές, οι παραγωγοί βιντεογραφημάτων και φωνογραφημάτων και οι εταιρείες οπτικοακουστικών επικοινωνιών έχουν επίσης δικαιώματα σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα. Ωστόσο, το πνευματικό δικαίωμα του δημιουργού δεν προστατεύει ιδέες ή έννοιες. Βλέπε. OTDAV (Organisme Tunisien des Droits d'Auteur et des Droits Voisins, 2014. Qu'est-que le Droits d'Auteur. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.otdav.tn/quest-ce-que-le-droit-dauteur/> [Προσπελάστηκε 25 Ιανουαρίου 2020].

(copyright),[8] ως δημιουργός ενδέχεται να είναι και κάποιο νομικό πρόσωπο, το οποίο έχει επενδύσει οικονομικά στη δημιουργία ενός έργου.

Αυτό σημαίνει ότι κατά το ελληνικό δίκαιο, νομικό πρόσωπο δεν μπορεί να είναι κάτοχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας. Ο δημιουργός είναι ελεύθερος να παραχωρήσει το (περιουσιακό) δικαίωμά του. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα ο νόμος αναφέρει ότι το δικαίωμα έχει μεταβιβαστεί αμέσως με τη δημιουργία. Πρόκειται για τα έργα μισθωτών σε εκτέλεση της σύμβασης εργασίας και τα έργα υπαλλήλων του δημοσίου και νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου . Σε αυτές τις περιπτώσεις ο εργοδότης δε θεωρείται δημιουργός, αλλά αποκτά το δικαίωμα μετά από (εκούσια ή ακούσια) μεταβίβαση από τον πραγματικό δημιουργό.

Είναι επίσης πιθανό να υπάρχει ανάμειξη περισσοτέρων του ενός προσώπου στη συγγραφή ενός έργου, που όμως ο τρόπος με τον οποίο λειτουργούν κατά τη διαδικασία της δημιουργία του, καθορίζει και την αντιμετώπιση τους. Η ιδέα ενός έργου πιθανόν να ανήκει σε ένα άτομο από τη συγγραφική ομάδα, αλλά δεν αποκτά κανένα πλεονέκτημα επ' αυτού, διότι η πνευματική ιδιοκτησία δεν προστατεύει την κύρια ιδέα, αλλά την έκφραση. «Η μια περίπτωση είναι τα 'έργα συνεργασίας', τα οποία έχουν προκύψει από άμεση συμμετοχή περισσοτέρων ανθρώπων από κοινού στη διαδικασία δημιουργίας και η άλλη είναι τα 'συλλογικά έργα', τα οποία αποτελούνται από αυτοτελείς συμβολές περισσοτέρων ατόμων υπό το συντονισμό ενός φυσικού προσώπου.». Ειδικά για τα οπτικοακουστικά έργα με βάση τη νομοθεσία, ο σκηνοθέτης είναι ο δημιουργός, χωρίς όμως να αποκλείει το ενδεχόμενο να εμπλέκονται και άλλοι συνδημιουργοί (π.χ. διευθυντής φωτογραφίας, σεναριογράφος, σκηνογράφος).

1.2.3 Έργο

Σύμφωνα με το άρθρ. 2 παρ. 1 ν. 2121/93[9] «Ως έργο νοείται το πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης που έχει μορφή προσιτή στις αισθήσεις και εμφανίζει πρωτοτυπία με την έννοια της στατιστικής μοναδικότητας.» (ΟΠΙ, 2019 ; Κοριατοπούλου και Τσίγκου, 2008).[10][11] Έργα θεωρούνται: τα γραπτά ή προφορικά κείμενα, οι μουσικές συνθέσεις, με κείμενο ή χωρίς, τα θεατρικά έργα, με

[8] Βλέπε περισσότερες πληροφορίες για το copyright στην σελίδα 21

[9] Νόμος 2121/1993 περί πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα

[10] Βλέπε Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας – ΟΠΙ, 2019. *Νόμος 2121/1993 Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα.* [online] Διαθέσιμο από: < https://www.opi.gr/vivliothiki/2121-1993#a1> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020].

[11] Κοριατοπούλου, Π. και Τσίγκου, Χ., 2008. *Πνευματική Ιδιοκτησία: λημματογραφημένη ερμηνία*. Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

μουσική ή χωρίς, οι χορογραφίες και οι παντομίμες, τα οπτικοακουστικά έργα, τα έργα των εικαστικών τεχνών, στα οποία περιλαμβάνονται τα σχέδια, τα έργα ζωγραφικής και γλυπτικής, τα χαρακτικά έργα και οι λιθογραφίες, τα αρχιτεκτονικά έργα, οι φωτογραφίες, τα έργα των εφαρμοσμένων τεχνών, οι εικονογραφήσεις, οι χάρτες, τα τρισδιάστατα έργα που αναφέρονται στη γεωγραφία, την τοπογραφία, την αρχιτεκτονική ή την επιστήμη (ΟΠΙ, 2019).[12]

Για να θεωρηθεί κάτι ως έργο πρέπει να έχει δημιουργηθεί, να υπάρχει δηλαδή ενσωμάτωση σε υλικό υπόστρωμα. Η δημιουργία του είναι αυτή που θα προστατεύσει το έργο ως πνευματική ιδιοκτησία. Διότι εάν η ύπαρξη του περιορίζεται μόνο ως ιδέα στο μυαλό του δημιουργού, τότε δεν προστατεύεται.

Εκτός από τη δημιουργία του έργου, επιβάλλεται να είναι και πρωτότυπο, εννοώντας πως δεν γίνεται να δημιουργηθεί παρόμοιο έργο από κανέναν άλλον με τα ίδια ακριβώς χαρακτηριστικά. (E-Lawyer, 2008).[13] Ο όρος πρωτοτυπία εισάγεται για πρώτη φορά στο νομό 2121/1993 και αποτελεί το μοναδικό κριτήριο αναγνώρισης ενός έργου ως προστατευόμενου από το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας (Κοριατοπούλου και Τσίγκου, 2008).[14] Για τα προγράμματα υπολογιστή το κριτήριο της πρωτοτυπίας σχεδόν καταργείται, αφού κατά το νόμο, ένα πρόγραμμα υπολογιστή, είναι πρωτότυπο εφόσον είναι προσωπικό πνευματικό δημιούργημα του δημιουργού του (δηλαδή όχι απλή αντιγραφή). Ο ελληνικός νόμος εξαιρεί από την προστασία τις ειδήσεις και τα απλά γεγονότα ή στοιχεία.

Συνεπώς, η πρωτοτυπία σε ένα έργο αποτελεί βασική προϋπόθεση της προστασίας του και αναπόφευκτα η έννοια αυτή μεταβάλλεται ανάλογα με τους ρυθμούς και τις αλλαγές της κάθε εποχής. Ωστόσο, το στοιχείο της προσωπικής συμβολής του δημιουργού, της ατομικότητας και της μοναδικότητας του δημιουργήματος ανταποκρίνεται περισσότερο στη δομή της πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως έχει μέχρι τώρα διαμορφωθεί στο εθνικό δίκαιο (Library TEE, 2009).[15]

Ουσιαστική αρχή του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι η ανεξαρτησία της προστασίας από την αξία και τον προορισμό του έργου. Το οποιοδήποτε έργο μπορεί να

---

[12] Βλέπε Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας - ΟΠΙ, 2019. *Νόμος 2121/1993.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.opi.gr/vivliothiki/2121-1993#a2> [Προσπελάστηκε 1 Φεβρουαρίου 2020].

[13] Βλέπε. E-Lawyer, 2008. *Πνευματική ιδιοκτησία: προστατεύει μόνο την μορφή των έργων, όχι τις ιδέες – Νομολογία ελληνικών δικαστηρίων.* [online] Διαθέσιμο από: <http://elawyer.blogspot.com/2008/10/blog-post_5776.html> [Προσπελάστηκε 25 Ιανουαρίου 2020].

[14] Κοριατοπούλου Π., και Τσίγκου Χ., 2008 *Πνευματική Ιδιοκτησία: λημματογραφημένη ερμηνία*. Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

[15] Βλέπε Library TEE, 2009. *Μελέτη των πνευματικών δικαιωμάτων του έργου που παράγεται και διακινείται στο ΤΕΕ*. [pdf] Διαθέσιμο από: <http://library.tee.gr/digital/m2386.pdf> [Προσπελάστηκε 25 Ιανουαρίου 2020].

προστατεύεται ανεξάρτητα από την αισθητική ή καλλιτεχνική αξία του ή ανεξάρτητα από τον σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκε (Library TEE, 2009).[16]

Υπάρχουν ωστόσο κι έργα τα οποία δεν μπορούν να μπουν κάτω από την προστασία του νόμου της πνευματικής ιδιοκτησίας. Μερικά από αυτά είναι τα εξής:

- Ειδήσεις: σε αντιδιαστολή με το άρθρο ενός δημοσιογράφου, δεν πληρούν τα βασικά χαρακτηριστικά ενός έργου.
- Γεγονότα - στοιχεία: διότι δεν είναι εμφανές σε αυτά το στοιχείο της πρωτοτυπίας (π.χ. βιβλιογραφία).
- Εκφράσεις λαϊκής παράδοσης: δεν προστατεύονται, καθώς για τις περισσότερες, εάν όχι για όλες, η προέλευση τους χάνεται στο μακρινό παρελθόν. Συνεπώς έχει παρέλθει η διάρκεια προστασίας, οπότε και αποτελούν κοινό κτήμα.

1.2.4 Ορφανά έργα

Ορφανά ονομάζονται τα έργα των οποίων δεν είχε ακόμη η ταυτοποίηση των δικαιούχων (π.χ. δημιουργοί ή οι κληρονόμοι τους, εκδότες, παραγωγοί οπτικοακουστικών έργων, δισκογραφικές εταιρείες, ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί, κ.λπ.). Από την άλλη υπάρχει η πιθανότητα να έχουν ταυτοποιηθεί, αλλά να μην μπορούν να εντοπιστούν παρά τη διενέργεια επιμελούς αναζήτησης από τους φορείς χρήσης ορφανών έργων (ΟΠΙ, 2019)[17].

Τα ορφανά έργα μπορεί να είναι διαφόρων ειδών, όπως:

- έργα που δημοσιεύθηκαν με τη μορφή βιβλίων, επιστημονικών περιοδικών, εφημερίδων, περιοδικών ή άλλων γραπτών κειμένων, τα οποία περιλαμβάνονται στις συλλογές των φορέων χρήσης ορφανών έργων.
- κινηματογραφικά ή οπτικοακουστικά έργα και φωνογραφήματα που περιλαμβάνονται στις συλλογές προσιτών στο κοινό βιβλιοθηκών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ή μουσείων, καθώς και στις συλλογές αρχείων ή ιδρυμάτων κινηματογραφικής και ακουστικής κληρονομιάς.
- κινηματογραφικά ή οπτικοακουστικά έργα και φωνογραφήματα που παράχθηκαν από δημόσιους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς μέχρι τις 31.12.2002 και περιλαμβάνονται στα αρχεία τους.

[16] Βλέπε Library TEE, 2009. *Μελέτη των πνευματικών δικαιωμάτων του έργου που παράγεται και διακινείται στο ΤΕΕ*. [pdf] Διαθέσιμο από: <http://library.tee.gr/digital/m2386.pdf> [Προσπελάστηκε 25 Ιανουαρίου 2020].

[17] Βλέπε Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας – ΟΠΙ, 2019. *Ορφανά έργα.* [online] Διαθέσιμο από:< https://www.opi.gr/genika-pi/orfana-erga> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020].

- έργα ή άλλα προστατευόμενα αντικείμενα που έχουν ενσωματωθεί ή συμπεριληφθεί ή συνιστούν αναπόσπαστο τμήμα των παραπάνω έργων ή φωνογραφημάτων.

Τα παραπάνω έργα προστατεύονται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ή/και συγγενικό δικαίωμα και έχουν δημοσιευθεί ή μεταδοθεί για πρώτη φορά σε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αν τα έργα αυτά δεν έχουν δημοσιευθεί ή μεταδοθεί, μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους φορείς χρήσης ορφανών έργων μόνο εφόσον: έχουν διατεθεί ήδη στο κοινό από οποιονδήποτε από τους φορείς χρήσης ορφανών έργων (έστω με τη μορφή δανεισμού) με τη συναίνεση των δικαιούχων και μπορεί βάσιμα να υποτεθεί ότι οι δικαιούχοι δεν θα είχαν αντίρρηση στις επιτρεπόμενες χρήσεις τους.

Οι φορείς που δικαιούνται να έχουν πρόσβαση και να κάνουν χρήση των ορφανών έργων είναι βιβλιοθήκες, αρχεία, μουσεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα, ιδρύματα κινηματογραφική και ακουστικής κληρονομιάς και δημόσιοι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί. Ωστόσο, η χρήση, στην οποία τους δίνεται η δυνατότητα να προβούν, είναι η αναπαραγωγή για ψηφιοποίηση, διάθεσης στο κοινό, ευρετηρίασης, καταλογογράφησης, συντήρησης ή αποκατάστασης.

1.3 Δικαίωμα δημιουργού ή copyright

Το δικαίωμα του δημιουργού και το copyright φαίνεται συχνά πως έχουν πανομοιότυπη χρήση, αφού θεωρούνται ίδιας προέλευσης. Ωστόσο η διαφορά τους έγκειται στο τι ρυθμίζουν αλλά και πως ξεκίνησαν και δημιουργήθηκαν ως έννοιες. Το δικαίωμα του δημιουργού δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην προσωπικότητα του δημιουργού και θεωρεί απαραίτητη την ανάγκη να προστατευθεί. Υπερασπίζεται τα έργα του ως κομμάτι της προσωπικότητας του.

Αντιθέτως, το copyright στοχεύει στο οικονομικό όφελος. Σκοπός του είναι να δώσει στο δημιουργό τη βεβαιότητα πως εκείνος θα είναι το άτομο το οποίο θα έχει το μονοπώλιο για απολαβές από το δημιούργημα του. Έτσι, λειτουργεί ως ωθητήρια δύναμη και κίνητρο για να δημιουργήσει.

Συνεπώς στις εξουσίες του δικαιώματος του δημιουργού, έμφαση δίνεται περισσότερο στο ηθικό δικαίωμα, αλλά και στο ότι ένα έργο πρέπει να είναι πρωτότυπο για να μπορέσει να προστατευτεί. Ωστόσο, στο copyright, η έμφαση έγκειται στην οικονομική εκμετάλλευση του δικαιώματος. Όμως, τις τελευταίες δεκαετίες εξαιτίας της εναρμόνισης που έχει επιφέρει η κοινοτική νομοθεσία, οι διεθνείς συνθήκες αλλά και η παγκοσμιοποίηση των συναλλαγών που αφορούν την

πνευματική ιδιοκτησία, οι δύο σχολές προστασίας έχουν φτάσει να είναι σχεδόν ταυτόσημες (ΟΠΙ, 2019 ; HEAL-Link, 2020).[18][19]

1.4 Προστασία των προϊόντων της διάνοιας

Σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα (άρθρο 60), στον οποίο εντάσσεται η προστασία του δικαιώματος του δημιουργού στα έργα του, «ως μέρος της προσωπικότητας του, στην οποιαδήποτε περίπτωση κατάχρησης ή προσβολής τους, δίνεται η δυνατότητα στο δημιουργό για άρση της προσβολής, ίσως και αξίωση προς αποζημίωση.».

Για να μπορέσει βέβαια, να γίνει εφαρμογή του Αστικού Κώδικα στο αποκλειστικό δικαίωμα του δημιουργού στα προϊόντα του, που προαναφέρθηκε, κρίνεται απαραίτητο να καλύπτεται κι από άλλες διατάξεις, Εδώ έρχεται να δώσει την λύση ο νόμος 2121/1993 περί ‘πνευματικής ιδιοκτησίας, συγγενικών δικαιωμάτων και πολιτιστικών θεμάτων’. Παραδείγματος χάριν, ο νόμος αυτός προβλέπει ότι ο δημιουργός έχει αξίωση για άρση της προσβολής και παράλειψή της στο μέλλον (αρ. 65 παρ. 1) αξίωση αποζημίωσης και ικανοποίησης ηθικής βλάβης (αρ. 65 παρ. 2) αξίωσή αδικαιολόγητου πλουτισμού που συνίσταται στο ποσό κατά το οποίο ο σφετεριστής κατέστη πλουσιότερος από την παράνομη εκμετάλλευση του έργου (ΟΠΙ, 2019)[20].

1.5 Πειρατεία

Υπάρχουν πολλοί νομικοί όροι για την περιγραφή της παράνομης αντιγραφής, διάθεσης και γενικά εκμετάλλευσης των συγγραφικών, μουσικών έργων και όχι μόνο. Η πειρατεία αποτελεί ένα από τα κυριότερα εγκλήματα το διεθνούς δικαίου. Το πιο σημαντικό είναι πως η πειρατεία είναι κλοπή. Οι «πειρατές» είναι οι εχθροί της δημιουργίας και των δημιουργών.

Οι εθνικοί νόμοι σχεδόν κάθε χώρας στηρίζουν τα δικαιώματα των δημιουργών έργων, λόγου, και μουσικής. Οι διεθνείς συνθήκες φροντίζουν ώστε οι παραπάνω να προστατεύονται νομικά ακόμη και έξω από τα όρια της χώρας τους.

---

[18] Βλέπε Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας – ΟΠΙ, 2019. *Νόμος 2121/1993 Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα.* [online] Διαθέσιμο από: < https://www.opi.gr/vivliothiki/2121-1993#a1> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020].

[19] Βλέπε HEAL-Link, 2020. *Η φύση του Δικαιώματος Πνευματικής Ιδιοκτησίας.* [online] Διαθέσιμο από: <https://legal.heal-link.gr/index.php/intellectual-property> [Προσπελάστηκε 25 Ιανουαρίου 2020].

[20] Βλέπε Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας – ΟΠΙ, 2019. *Νόμος 2121/1993 Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα.* [online] Διαθέσιμο από: < https://www.opi.gr/vivliothiki/2121-1993#a1> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020].

Η συνθήκη της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων, είναι εκείνη που παρέχει τη προστασία στους μουσικούς δημιουργούς διεθνώς. Υπάρχουν και άλλες διεθνείς συμβάσεις που προστατεύουν ειδικότερα τη μουσική κοινότητα, όπως η συνθήκη της Ρώμης, η συνθήκη της Γενεύης για τα ηχογραφήματα και η συμφωνία TRIPs του παγκόσμιου οργανισμού εμπορίου (World Intellectual Property Organization - WTO).

Το διεθνές νομικό πλαίσιο για τον εκσυγχρονισμό των νομικών καθεστώτων στην ψηφιακή εποχή, σχεδιάστηκε από δύο συνθήκες του διεθνούς οργανισμού πνευματικής ιδιοκτησίας στη Γενεύη το 1996. Τη συνθήκη Πνευματικής Ιδιοκτησίας (WIPO Copyright Treaty) και τη συνθήκη ερμηνείας και φωνογραφημάτων (WIPO Performances and Phonograms Treaty). Υπογεγραμμένες από περισσότερες από 100 χώρες, οι δύο Συνθήκες πρέπει να επικυρωθούν από τουλάχιστον 30 χώρες από αυτές που τις υπέγραψαν, για να τεθούν σε ισχύ παγκοσμίως. Στην αρχή του 2000, 13 από τις χώρες αυτές είχαν προχωρήσει σε έγκριση των συνθηκών, αντιθέτως άλλες βρίσκονταν ακόμη στο στάδιο της επεξεργασίας της επιβαλλόμενης νομοθεσίας.

Ως διαδικτυακή πειρατεία χαρακτηρίζεται συνήθως μία πληθώρα μη εξουσιοδοτημένων χρήσεων (π.χ. το κατέβασμα μουσικής ή άλλου δημιουργικού περιεχομένου στο διαδίκτυο). Ο όρος ‘διαδικτυακή πειρατεία’ αναφέρεται αναλυτικά σε δράσεις εμπορικής φύσεως, όχι απαραίτητα από πρόθεση του παραβάτη. Παρόλο που κάποιοι διαδικτυακοί πειρατές αποκτούν έσοδα από αυτή τη δραστηριότητα, πολλοί άνθρωποι εμπλέκονται σε τέτοιες ενέργειες για άλλους – μη εμπορικούς – σκοπούς, συντελώντας όμως εξίσου σε τεράστια εμπορική ζημία. Ο όρος χρησιμοποιείται επίσης συχνά για οποιαδήποτε χρήση δημιουργικού περιεχομένου μέσω του διαδικτύου, κατά τρόπο που προσβάλει τα υφιστάμενα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, μέσω ιστοσελίδων, δικτύων ανταλλαγής αρχείων (P2P), ή άλλες μεθόδους.

Τα ηλεκτρονικά βιβλία (e-books) είναι το νεότερο μέσο που χτυπήθηκε από την πειρατεία. Μπορεί να είναι πρόσφατη και μικρή σε χρονική διάρκεια σε σχέση με άλλες μορφές πειρατείας (ειδικά στον ελληνικό χώρο), αλλά πολύ σημαντική για τον κόσμο του βιβλίου. Όπως γίνεται με όλα τα ηλεκτρονικά αρχεία, έτσι και τα ηλεκτρονικά βιβλία δεν είναι άτρωτα στην παράνομη κοινή χρήση αρχείων, της σύγχρονης πειρατείας. Το πρόβλημα με την ψηφιακή ιδιοκτησία είναι ότι δεν είναι μια φυσική κατοχή: οι πειρατές με ένα απλό κλικ μπορούν να ανεβάσουν ή να κατεβάσουν ένα αρχείο υπολογιστή με ηλεκτρονικά βιβλία.

Υπάρχουν δύο τύποι πειρατείας ηλεκτρονικών βιβλίων: μέσω σάρωσης και μέσω εικόνας:

- Σάρωση: Τα πειρατικά ηλεκτρονικά βιβλία δημιουργούνται μέσω της σάρωσης και στη συνέχεια μετατρέπονται σε ηλεκτρονικά αρχεία μέσω ειδικών προγραμμάτων.
- Εικόνα: Η άλλη μορφή στην πειρατεία ηλεκτρονικών βιβλίων είναι η διανομή τους με ενσωμάτωση σε μια εικόνα.

Ο κυρίως λόγος που γίνεται πειρατεία στα ηλεκτρονικά βιβλία είναι κατά κύριο λόγο για προσωπική χρήση, για διαμοιρασμό αυτών, αλλά και τη δημοσιοποίηση τους στο διαδίκτυο επιτρέποντας σε άλλους χρήστες να το ανακτήσουν (Πολυχρόνης 2011).[21]

1.6 Χρονικά όρια

Τα χρονικά όρια για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλάζουν αναλόγως με το υλικό και τον/τους δημιουργό/-ούς.

- Ο γενικός κανόνας σε σχέση με τη διάρκεια προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ο χρόνος ζωής του δημιουργού συν 70 χρόνια. Το διάστημα των 70 ετών ξεκινάει από την 1η Ιανουαρίου του έτους που έπεται από το χρόνο θανάτου του δημιουργού (αρ. 29 παρ.1). Στην περίπτωση έργων συνεργασίας, ο χρόνος υπολογισμού της διάρκειας προστασίας του έργου γίνεται βάσει του χρόνου θανάτου του τελευταίου επιζώντος δημιουργού (αρ. 30).
- Στην περίπτωση ενός οπτικοακουστικού έργου, ο χρόνος υπολογισμού της διάρκειας προστασίας του έργου γίνεται βάσει του χρόνου θανάτου του τελευταίου επιζώντος από τους σκηνοθέτη, συγγραφέα διαλόγων και συνθέτη μουσικής που γράφτηκε ειδικά για να χρησιμοποιηθεί στο οπτικοακουστικό έργο. (αρ. 31 παρ.3).
- Σε σχέση με τα συγγενικά δικαιώματα, οι εκδότες προστατεύονται για 50 χρόνια μετά την τελευταία έκδοση του έργου.

Τα έργα τα οποία δεν προστατεύονται εξορισμού από το νόμο για την πνευματική ιδιοκτησία περιλαμβάνουν κυρίως (ν. 2121/1993 αρ.2 παρ.5):

- επίσημα κείμενα στα οποία εκφράζεται πολιτειακή αρμοδιότητα,
- νομοθετικά, δικαστικά ή διοικητικά κείμενα,
- εκφράσεις της λαϊκής παράδοσης,
- ειδήσεις,
- απλά γεγονότα
- στοιχεία (ΟΠΙ, 2019; HEAL-Link, 2020).[22][23]

---

[21] Βλέπε Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης ΤΕΙ Καβάλας - Πολυχρόνης, 2011. *Η ραγδαία ανάπτυξη της πειρατείας και οι επιπτώσεις της.* [pdf] Διαθέσιμο από: <http://digilib.teiemt.gr/jspui/bitstream/123456789/2259/1/022011109.pdf> [Προσπελάστηκε 23 Ιανουαρίου 2020].

[22] Βλέπε Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας - -ΟΠΙ, 2019. *Νόμος 2121/1993 Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα.* [online] Διαθέσιμο από: <https://opi.gr/vivliothiki/2121-1993> [Προσπαλάστηκε 24 Φεβρουαρίου 2020].

[23] Βλέπε HEAL-Link, 2020. *Η φύση του Δικαιώματος Πνευματικής Ιδιοκτησίας.* [online] Διαθέσιμο από: <https://legal.heal-link.gr/index.php/intellectual-property-limits> [Προσπελάστηκε 23 Ιανουαρίου 2020].

Κεφάλαιο 2. Θεσμικό πλαίσιο της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύεται το θεσμικό πλαίσιο για την πνευματική ιδιοκτησία στην Ελλάδα και τον οργανισμό που διαχειρίζεται και είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας. Δηλώνεται, επιπλέον και το θεσμικό πλαίσιο σε διεθνές επίπεδο.

2.1 Εθνικό θεσμικό πλαίσιο

Στην Ελλάδα η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας καθυστέρησε να έρθει. Ο ποινικός νόμος του 1835 προέβλεπε στο άρθρο 432 ιδιαίτερο ποινικό αδίκημα για όποιον αναπαρήγαγε ή έθετε σε κυκλοφορία βιβλία ή άλλα έντυπα έγγραφα, μουσικές συνθέσεις κ.α. Παράλληλα το άρθρο 371 του ίδιου νόμου, που προέβλεπε το αδίκημα της κλοπής, όριζε ότι κλοπή είναι η αφαίρεση ξένων κινητών πραγμάτων. Οι διατάξεις αυτές απείχαν όμως πολύ από το να παρέχουν μια ολοκληρωμένη και αποτελεσματική προστασία στους δημιουργούς. Ύστερα από 75 χρόνια ακολούθησε ο νόμος ΓΥΠΓ΄/1909 της Βουλής του βασιλέως Γεωργίου Α΄ «περί συγγραφικών δικαιωμάτων των θεατρικών έργων».

Ο πρώτος πλήρης νόμος περί πνευματικής ιδιοκτησίας υπήρξε ο 2387/1920 ψηφιζόμενος από τη Βουλή του βασιλέως Αλεξάνδρου, ενώ το ίδιο έτος η Ελλάδα προσχώρησε στη διεθνή σύμβαση της Βέρνης του 1886. Ο νόμος του 1920 προέβλεπε την προστασία των έργων όσο ζούσε ο δημιουργός και για 50 χρόνια μετά το θάνατό του. Ο Ν.2387/1920 τροποποιήθηκε κατ' επανάληψιν για να ανταποκριθεί σε νεότερες ανάγκες, και αντικαταστάθηκε τελικά πλήρως από το Ν. 2121/1993, ο οποίος απέδωσε πολυάριθμες καινοτομίες στο σύστημα προστασίας. Η προστασία παρέμεινε αρχικά στα 50 χρόνια, για να παραταθεί το 1997 στα 70. Παράλληλα από τις αρχές της δεκαετίας του '90, έχει αρχίσει η εναρμόνιση στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής κοινότητας του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας, με την έκδοση αλλεπάλληλων Οδηγιών,[24] οι οποίες ρυθμίζουν κατά ενιαίο τρόπο αρκετές πτυχές της πνευματικής ιδιοκτησίας για όλα τα κράτη-μέλη.

Η ελληνική νομοθεσία εναρμόνισε το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο στις ρυθμίσεις της Οδηγίας 2001/29 με το άρθρο 81 Ν.3057/2002 (ΦΕΚ Α΄ 239/10-10-2002). Αξίζει να παρατηρηθεί ότι η Ελλάδα ήταν το πρώτο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ολοκλήρωσε τη διαδικασία εναρμόνισης μέσα στην προβλεπόμενη προθεσμία (22-12-2002). Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι τα δικαιώματα και ορισμένοι από τους μηχανισμούς προστασίας που προβλέπονται στην Οδηγία 2001/29, είχαν καθιερωθεί από την ελληνική έννομη τάξη πριν από την εναρμόνιση.

[24] Βλέπε περισσότερες πληροφορίες για τις Οδηγίες στη σελίδα 33

Στη συνέχεια η χώρα επικύρωσε τις συνθήκες Διαδικτύου (Internet), με δύο νόμους που ψηφίστηκαν από το ελληνικό κοινοβούλιο το έτος 2003 (Ν. 3183/2003 ΦΕΚ Α΄ 227/26-9-2003 και Ν.3184/2003 και ΦΕΚ Α΄ 228/26.9.2003). Η διαδικασία όμως για την πράξη επικύρωσης έπρεπε να γίνει ταυτόχρονα από όλα τα κράτη μέλη της Κοινότητας, με βάση σχετική εξουσιοδότηση που χορηγείται στον πρόεδρο του συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι γνωστό ότι σύμφωνα με το άρθρο 2 της απόφασης του συμβουλίου της 16ης Μαρτίου 2000 (2000/278/ΕΚ-ΕΕΕΚ L. 89/6-11-2000), ο πρόεδρος εξουσιοδοτείται να καταθέσει τις πράξεις επικύρωσης στο γενικό διευθυντή του WIPO, από την ημερομηνία κατά την οποία τα κράτη μέλη θα θέσουν σε ισχύ τα μέτρα που απαιτούνται.

Η τελευταία προσθήκη στην ελληνική νομοθεσία σχετικά με διανοητική ιδιοκτησία είναι η τροποποίηση του νόμου 2121/1993 με τον νόμο 4481/2017 περί 'Συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων και άλλα θέματα αρμοδιότητας Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού' (ΟΠΙ, 2019)[25]. Ο νόμος αυτός έρχεται να συμπληρώσει ορισμένα κενά που αφορούν τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης πνευματικής ιδιοκτησίας, με τρόπο που προστατεύει αποτελεσματικά τα δικαιώματα των δημιουργών – καλλιτεχνών. Πιο συγκεκριμένα καθορίζει προϋποθέσεις και κριτήρια που εξασφαλίζουν ένα υψηλό επίπεδο διακυβέρνησης, οικονομικής διαχείρισης, διαφάνειας και λογοδοσίας και θέτουν το πλαίσιο λειτουργίας και εποπτείας τους (Τράπεζα πληροφορίων νομοθεσίας, 2020).[26]

Η ελληνική νομοθεσία αναγνωρίζει ως αντικείμενα προστασίας, σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο, ορισμένες υβριδικές μορφές, όπως τα προγράμματα ηλεκτρονικού υπολογιστή που προστατεύονται ως έργα λόγου και τις βάσεις δεδομένων.

Στην Ελλάδα ακολουθείται το σύστημα προστασίας με επίκεντρο τον δημιουργό σε σχέση με τα πνευματικά δικαιώματα. Το ηθικό δικαίωμα αναγνωρίζεται στους δημιουργούς και στους ερμηνευτές ή εκτελεστές καλλιτέχνες, ενώ δεν αναγνωρίζεται ποτέ στους παραγωγούς φωνογραφημάτων και οπτικοακουστικών έργων ή στους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς.

---

[25] Βλέπε Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας – ΟΠΙ, 2019. *Συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων και άλλα θέματα αρμοδιότητας Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.* [online] Διαθέσιμο από <https://opi.gr/vivliothiki/4481-2017> [Προσπελάστηκε 24 Φεβρουαρίου 2020].

[26] Βλέπε Τράπεζα πληροφορίων νομοθεσίας, 2020. *Δημοσιεύθηκε ο Νόμος 4481/2017 για τη Συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.e-nomothesia.gr/law-news/demosieutheke-nomos-44812017.html> [Προσπελάστηκε 24 Φεβρουαρίου 2020].

Πρωταρχικός δικαιούχος του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος επί του έργου είναι ο δημιουργός. Νομικό πρόσωπο δεν δύναται να χαρακτηρισθεί ως δημιουργός, με εξαίρεση το ενδεχόμενο των ανώνυμων και ψευδώνυμων έργων (Καλλινίκου, 2005).[27]

2.1.1 Οργανισμός πνευματικής ιδιοκτησίας - ΟΠΙ

Με το νόμο 2121/1993 για την πνευματική ιδιοκτησία (άρθρο 69), ιδρύθηκε ο οργανισμός πνευματικής ιδιοκτησίας. Πρόκειται για ένα νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου που εδρεύει στην Αθήνα και εποπτεύεται από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού.

Κύριοι σκοποί του, είναι η προστασία των δημιουργών και των δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων, η μέριμνα για την εφαρμογή του Ν. 2121/1993 και των διεθνών συμβάσεων, ο έλεγχος των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης και η νομοπαρασκευαστική εργασία σχετικά με την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα. Ο ΟΠΙ στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του εκπροσωπεί την Ελλάδα στους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς, καθώς και στα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επιπροσθέτως, διαφυλάσσει τα δικαιώματα των χρηστών και του κοινού, εξισορροπεί τα συμφέροντα τομέων που άπτονται ζητημάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, με εκείνα της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, ενσωματώνει και προσαρμόζει τις τελευταίες εξελίξεις σε κοινοτικό και διεθνές επίπεδο στην Ελλάδα, συμβάλλοντας στην προαγωγή της δημιουργικότητας και του πολιτισμού.

Η εύρεση νόμιμου περιεχομένου, όπως μουσική και ταινίες στο διαδίκτυο δεν είναι τόσο απλή. Οι ιστοσελίδες που διαθέτουν παράνομα μουσική, ταινίες, σειρές, βιντεοπαιχνίδια ή εικόνες και έργα λόγου έχουν γίνει πολύ δημοφιλείς με αποτέλεσμα ακόμα και χρήστες που θα ήθελαν να κάνουν νόμιμη χρήση των έργων, να καταφεύγουν σε αυτές, επειδή είναι πιο γνωστές. Γι' αυτό το λόγο ο ΟΠΙ δημιούργησε τον ιστότοπο ‘theLegalBay.gr’. Σκοπός της νέας αυτής διαδικτυακής πύλης είναι η ενημέρωση του κοινού για τις διαδικτυακές πλατφόρμες που διαθέτουν νόμιμα περιεχόμενο, το οποίο προστατεύεται σύμφωνα με το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Με απλά λόγια, ο ΟΠΙ συγκεντρώνει στο theLegalBay ιστότοπους, στους οποίους μπορούν οι χρήστες του διαδικτύου να παρακολουθήσουν ή να κατεβάσουν νόμιμα, ταινίες, σειρές, τηλεοπτικά προγράμματα και αθλητικά γεγονότα, αλλά και να ακούσουν ή να κατεβάσουν μουσική, να διαβάσουν ή να κατεβάσουν βιβλία και περιοδικά, καθώς και να αποκτήσουν πρόσβαση σε εικόνες και βιντεοπαιχνίδια.

[27] Βλέπε Καλλινίκου Δ., 2005. *Η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο*. [pdf] Διαθέσιμο από: <http://www.icsd.aegean.gr/website_files/proptyxiako/230263659.pdf> [Προσπελάστηκε 25 Ιανουαρίου 2020].

Τέλος, διοργανώνει σεμινάρια για την επιμόρφωση και ενημέρωση των δικαστών, δικηγόρων, διοικητικών υπαλλήλων, δημιουργών, δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων, φοιτητών και σπουδαστών για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων και παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα θέματα αυτά (ΟΠΙ, 2019).[28]

2.1.2 Αναπαραγωγή έργου για τυφλούς και κωφάλαλους

Σύμφωνα με το άρθρο 28 του νόμου 2121/1993, επιτρέπεται και αποτελεί νόμιμο περιορισμό του περιουσιακού δικαιώματος του δημιουργού, η αναπαραγωγή ενός έργου για τους τυφλούς και κωφαλάλους. Επιτρέπεται μόνο αν πραγματοποιείται σε ειδικές μορφές αποκλειστικά προς όφελος τους και για χρήσεις που συνδέονται άμεσα με την αναπηρία τους και δεν έχουν εμπορικό χαρακτήρα (α. 1 ΥΠΠΟ/ΔΙΟΙΚ/98546).

Αρμόδιος φορέας που επιτρέπεται να προβαίνει σε αναπαραγωγή του έργου είναι κάθε μη κερδοσκοπικός οργανισμός ή σωματείο ή ένωση ή άλλος συναφής φορέας, που έχει ως πρωταρχική αποστολή του την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών σχετικά με την επιμόρφωση και την εκπαίδευση ή τη διευκόλυνση της επιμόρφωσης και της εκπαίδευσης ατόμων με προβλήματα όρασης.

Τα έργα επιτρέπεται να αναπαραχθούν σύμφωνα με το προαναφερθέν άρθρο σε μορφές όπως είναι οι γραφές Braille, Moon, Daisy, τα ομιλούντα βιβλία (talking books). Αλλά και οποιαδήποτε άλλη μέθοδος που έχει σχεδιαστεί αποκλειστικά για να χρησιμοποιείται από τους δικαιούχους και ανταποκρίνεται στις ειδικές ανάγκες τους, στο βαθμό που απαιτείται από τη συγκεκριμένη αναπηρία, είναι επιτρεπτή.

2.2 Διεθνές θεσμικό πλαίσιο

2.2.1 Ευρώπη

Η διεθνής αυτή τάση αναγνώρισης και προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας οδήγησε έπειτα από τέσσερις αιώνες, στο 1886 και στην υπογραφή της διεθνούς σύμβασης της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων. Η σύμβαση στηρίζεται στη γνωστή αρχή της εξομοίωσης (εθνικής μεταχείρισης) των ξένων δημιουργών ή έργων που προστατεύονται από τη σύμβαση προς τους υπηκόους της χώρας όπου ζητείται η προστασία (WIPO, 2019).[29] Η τελευταία αναθεώρηση της

[28] Βλέπε Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας-ΟΠΙ, 2019. *Γενικά.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.opi.gr/opi/genika> [Προσπελάστηκε 25 Ιανουαρίου 2020].

[29] Βλέπε World Intellectual Property Organization - WIPO, 2019. *Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/> [Προσπελάστηκε25 Ιανουαρίου 2020]

διεθνούς σύμβασης της Βέρνης έγινε στο Παρίσι το 1971 και επικυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν.100/1975 (ΦΕΚ Α΄ 162). Η σύμβαση έχει παγκόσμιο χαρακτήρα και αποτελεί το πιο σημαντικό νομοθέτημα που εξασφάλισε την ειρηνική συνύπαρξη του ευρωπαϊκού - ηπειρωτικού συστήματος προστασίας και του copyright και αποτελεί, μέχρι και σήμερα, το θεμέλιο για τη διεθνή προστασία του έργου των δημιουργών.

Προκειμένου να βρεθεί μια ισορροπία μεταξύ των κρατών μελών της σύμβασης της Βέρνης και της παναμερκανικής σύμβασης, αλλά και με την προσδοκία διεθνούς συμβατικής συνδέσεως των Η.Π.Α., της Κίνας και της τότε Σοβιετικής Ένωσης, με πρωτοβουλία της UNESCO υπογράφηκε στη Γενεύη το 1952 η παγκόσμια σύμβαση περί πνευματικής ιδιοκτησίας (Universal Copyright Convention). Με την σύμβαση αυτή επιδιώκεται, με την «αρχή της εξομοίωσης» και με την υποχρέωση των κρατών μελών να διαμορφώσουν την εσωτερική τους νομοθεσία, η εξασφάλιση της αποτελεσματικής προστασίας των δημιουργών.

Η «Ευρωπαϊκή συμφωνία για την προστασία των τηλεοπτικών εκπομπών» υπογράφηκε στο Στρασβούργο το 1960 και τροποποιήθηκε με τα πρωτόκολλα του 1965 και του 1974. Η Ελλάδα υπέγραψε την τροποποίηση με το πρωτόκολλο του 1965 και κύρωσε με το Ν.Δ. 4565/1966, χωρίς όμως να έχει αποδεκτεί τη βασική σύμβαση του 1960.

Στη συνέχεια μια σημαντική διεθνή συμφωνία στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελεί η διεθνής σύμβαση της Ρώμης (1961) που προστατεύει τις τρεις βασικές κατηγορίες δικαιούχων: τους ερμηνευτές ή εκτελεστές καλλιτέχνες, τους παραγωγούς φωνογραφημάτων και τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς. Η Ελλάδα επικύρωσε τη διεθνή σύμβαση της Ρώμης με το ν.2054/1992 (ΦΕΚ Α΄ 104) και τη δεύτερη με το ν. 2148/1993, ενώ οι ΗΠΑ δεν έχουν προσχωρήσει σ' αυτή (Κοτσίρης, 2005).

Δεν πρέπει να παραληφθεί η δημιουργία της ένωσης διεθνών γραφείων για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας (bureaux internationaux réunis pour la protection de la propriété intellectuelle - BIRPI) το 1893, που είχε ως σκοπό την εφαρμογή και διαχείριση της συνθήκης της Βέρνης και της συνθήκης του Παρισιού. Το 1967 τη BIRPI αντικατέστησε ο παγκόσμιος οργανισμός διανοητικής ιδιοκτησίας-ΠΟΔΙ (World Intellectual Property Organization - WIPO),[30] ο οποίος τελεί υπό την εποπτεία του ΟΗΕ και έχει ως στόχο την ανάπτυξη ενός ισορροπημένου και αποδοτικού συστήματος

[30] Το 1967 στη Στοκχόλμη υπογράφηκε σύμβαση με την οποία ιδρύεται ο «Παγκόσμιος Οργανισμός Διανοητικής Προστασίας της Ιδιοκτησίας επί των έργων της διανοίας» με έδρα τη Γενεύη και με σκοπό την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας μέσω της συνεργασίας των κρατών (κυρώθηκε με το Νόμο 100/1975). Κοτσίρης, Λ., 2005. *Δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας.* Αθήνα: Σάκκουλας

διεθνούς διανοητικής ιδιοκτησίας, που να επιτρέπει την καινοτομία και τη δημιουργία για όλους (WIPO, 2019).[31]

Ιστορικό γεγονός για τη διεθνή προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων ήταν η διπλωματική διάσκεψη της Γενεύης, το Δεκέμβριο του 1996, όπου ψηφίστηκαν δύο ακόμα συνθήκες υπό την εποπτεία του ΠΟΔΙ. Με αυτές δίνεται μία απάντηση στην απαίτηση για αναβάθμιση του υφιστάμενου νομικού πλαισίου ενόψει των ταχέων τεχνολογικών εξελίξεων, των σχετιζόμενων με την ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών και των δικτύων και της ανάδυσης του ψηφιακού περιβάλλοντος. Οι ΗΠΑ αποτέλεσαν για άλλη μια φορά μια από τις δυναμικές επιρροές για την υπογραφή της συνθήκης ΠΟΔΙ για τις ερμηνείες-εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα (WIPO performances and phonograms treaty - WPPT) και της συνθήκης ΠΟΔΙ για την πνευματική ιδιοκτησία (WIPO copyright treaty - WCT), των γνωστών δηλαδή και ως συνθηκών διαδικτύου (Internet) (WIPO, 2019)[32]. Με το N.3183/2003 (ΦΕΚ Α' 227/26.9.2003) κυρώθηκε η πρώτη συμφωνία και με το Ν.3184/2003 (ΦΕΚ Α΄ 228/26.9.2003) η δεύτερη. Οι συγκεκριμένες συνθήκες αφενός επιβεβαιώνουν την ισχύ των παραδοσιακών δικαιωμάτων σε ψηφιακό περιβάλλον και αφετέρου προσπαθούν να χαρτογραφήσουν τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στη ψηφιακή εποχή. Αυτός είναι και ο λόγος που είναι ευρέως γνωστές με τον όρο 'συνθήκες διαδικτύου' (Internet)¨.

2.3 Νομοθετικό πλαίσιο για την πνευματική ιδιοκτησία σε χώρες εντός και εκτός Ευρώπης

2.3.1 Γαλλία

Η Γαλλία μπορεί να θεωρηθεί η κοίτη του δικαίου και της πνευματικής ιδιοκτησίας. Πρόκειται για τη χώρα στην οποία οι ενέργειες πολλών νομικών κατάφεραν να ανατρέψουν προνόμια που κατείχε η εξουσία τον 18ο αιώνα και να στηρίξουν το δικαίωμα του δημιουργού και των κληρονόμων του πάνω στο έργο του (Κοτσίρης, 2005).

Υποστήριξαν την ανάγκη του δημιουργού να προστατεύσει το έργο του, μιας και πρόκειται για ένα προϊόν δικής του έμπνευσης, που μπορεί να το διαθέσει όπως εκείνος επιθυμεί, αλλά και να αποσκοπεί στα κέρδη που πιθανώς αυτό θα του αποφέρει, με σκοπό να καλύψει τις προσωπικές του ανάγκες. Αυτό κατέστησε ανενεργό το δικαίωμα που είχε ο βασιλιάς να μπορεί να μεταβιβάζει το έργο σε κάποιο άλλο προνομιούχο άτομο, όσο ο δημιουργός ή οι κληρονόμοι τους βρίσκονται εν ζωή, και

[31] Βλέπε WIPO (World Intellectual Property Organization), 2019. *Inside WIPO*. [online] Διαθέσιμο από: <https://www.wipo.int/about-wipo/en/> [Προσπελάστηκε 25 Ιανουαρίου 2020].

[32] Βλέπε WIPO (World Intellectual Property Organization), 2019. *WIPO Internet Treaties*, [online] Διαθέσιμο από: <https://www.wipo.int/copyright/en/activities/internet_treaties.html> [Προσπελάστηκε 25 Ιανουαρίου 2020].

χωρίς τη συναίνεση αυτών. Τα επαναστατικά νομοθετήματα του 1791 και 1793 ίσχυσαν με ορισμένες μεταβολές μέχρι το 1957 και συγκρότησαν προϊόν νομολογικής εξέλιξης που υπογράμμισε κατεξοχήν τη διάκριση των περιουσιακών και των ηθικών δικαιωμάτων του δημιουργού.

Αναμφίβολα, με το πέρασμα των χρόνων και με την άνοδο και την ανάπτυξη της τεχνολογίας, γινόταν όλο και πιο εμφανής και σημαντική η ανάγκη για προσαρμογή του νόμου του 1975. Κυρίως όσον αφορά τα οπτικοακουστικά έργα, τη νέα τηλεπικοινωνιακή τεχνική, καλωδιακή και δορυφορική, για αναγνώριση των συγγενικών δικαιωμάτων σε καλλιτέχνες, παραγωγούς φωνογραφημάτων και ραδιοτηλεοπτικές επιχειρήσεις και για την καταπολέμηση της πειρατείας. Οι αλλαγές αυτές πραγματοποιήθηκαν με το νόμο 85-660 του 1985.

Τέλος με το νόμο 92-597 του 1992, ένας Γάλλος νομοθέτης τοποθέτησε μαζί σε ένα «κώδικα διανοητικής ιδιοκτησίας σε προϊόντα της διανοίας» (code de la propriété intellectuelle), το σύνολο των διατάξεων που αναφέρονται στην πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία. Το γαλλικό δίκαιο εναρμονίστηκε με τις Κοινοτικές Οδηγίες.

2.3.2 Ελβετία

Ο πρώτος ομοσπονδιακός νόμος για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας στην Ελβετία υπογράφθηκε το 1883 (Κοτσίρης, 2005).[iii] Όμως σε κάποια καντόνια της χώρας υπήρχαν ρυθμίσεις για την προστασία των δημιουργών πριν το 1883. Παραδείγματος χάριν, η πόλη της Γενεύης, η οποία είχε αποδεχθεί το γαλλικό δίκαιο από το 1827. Ο πρώτος αυτός νόμος στην συνέχεια αντικαταστάθηκε από το νόμο του 1922 που για την εποχή του είχε πρωτοποριακό χαρακτήρα. Αυτός με τη σειρά του αντικαταστάθηκε με το νέο νόμο του 1992 αλλά με ισχύ από το 1993 (LDA).[33]

Ο νέος νόμος μειώνει τις αξιώσεις για το χαρακτηρισμό μιας δημιουργίας ως έργο, αφού (σύμφωνα με το άρθρ. 2 all. I LDA) έργο είναι «η δημιουργία του πνεύματος, λογοτεχνική ή καλλιτεχνική, που έχει ατομικό χαρακτήρα». Με τον τρόπο αυτό δίνεται περισσότερη βάση στην ατομικότητα παρά στην πρωτοτυπία.

2.3.3 Γερμανία

Το 1837 υπογράφθηκε ο νόμος της Πρωσίας για την προστασία των έργων της επιστήμης και της τέχνης. Ακολούθησαν δύο νόμοι σχετικά με την προστασία των έργων του λόγου και των καλλιτεχνικών έργων το 1871 και το 1876 αντίστοιχα. Οι δύο αυτοί νόμοι αντικαταστάθηκαν το 1901 και το 1907. Οι επόμενες τρεις αλλαγές που έγιναν ήταν με την προσθήκη της χώρας στη σύμβαση

[33] Loi du 30 Juin 1994 au Droit d' Auteur et aux Droits Voisins (Νόμος στις 30 Ιουνίου του 1994 για τα δικαιώματα των συγγραφέων και τα γειτονικά δικαιώματα.)

της Βέρνης το 1886, με την τροποποίηση των Βρυξελλών το 1948, και η τελευταία του 1965 (Urheberrechtgesetz)[34] που ενίσχυε τη θέση του δημιουργού, προεκτείνοντας κυρίως τη διάρκεια προστασίας στα 70 χρόνια μετά το θάνατο του συγγραφέα και αναγνωρίζοντας τα συγγενικά δικαιώματα (Κοτσίρης, 2005). Παρ' όλα αυτά δεν παύουν να υπάρχουν και πολυάριθμες τροποποιήσεις στα επόμενα χρόνια.

Οι τροποποιήσεις που έγιναν είναι οι εξής:

- 1972: βελτίωση δικαιώματος παρακολούθησης
- 1985: μεταρρυθμίσεις του δικαιώματος αναπαραγωγής για ιδιωτική χρήση και κυρώσεις για την πειρατεία
- 1990: μεταβολές για την πειρατεία προϊόντων
- 1993: εναρμόνιση δικαίου με την Οδηγία 91/250/ΕΟΚ για την προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικού υπολογιστή.
- 1995: εναρμόνιση δικαίου με την Οδηγία 92/100/ΕΟΚ και Οδηγία 93/98/ΕΟΚ για τη διάρκεια εκμίσθωσης και δανεισμού
- 1997: εναρμόνιση νόμου με την Οδηγία 96/9/ΕΟΚ για τις βάσεις δεδομένων
- 1998: εναρμόνιση νόμου με την Οδηγία 93/83/ΕΟΚ για τις δορυφορικές ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις

Μετά την ένωση της ανατολικής Γερμανίας με την ομοσπονδιακή δημοκρατία της Γερμανίας το 1990, το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας επεκτάθηκε σε όλη τη χώρα χωρίς καμία μεταβολή.

2.3.4 Αμερική

Η πρώτη σύμβαση που δημιουργείται και υπογράφεται στην Αμερική είναι η διεθνής σύμβαση του Μοντεβιδέο του 1889, υιοθετώντας ένα διαφορετικό σύστημα από αυτό της Βέρνης. Το 1902 υπογράφεται στο Μεξικό η παναμερικανική σύμβαση, όπου θεσπίζει την αρχή της εξομοίωσης, που εισήγαγε η σύμβαση της Βέρνης. Παναμερικανικές συμβάσεις υπογράφονται επίσης στο Μπουένος Άϋρες (1910), στην Αβάνα (1928), στην Ουάσιγκτον (1946). Ωστόσο, η βαρύτητα τους θεωρείται πιθανότατα περιορισμένη, αφού αρκετές χώρες μέλη είχαν προσχωρήσει στη σύμβαση της Βέρνης. (Κοτσίρης, 2005).

Το 1994 επιτυγχάνεται η συμφωνία Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights - TRIPS, δηλαδή η συμφωνία για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου, η

[34] Πρόκειται για το γερμανικό νόμο αναφερόμενο δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ο οποίος αντικατέστησε το νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας στα έργα λογοτεχνίας και μουσικής και αντικατέστησε σε μεγάλο βαθμό το νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων σε έργα τέχνης και φωτογραφίας.

οποία περιλαμβάνεται στην τελική πράξη του γύρου της Ουρουγουάης, που υπογράφηκε στο Μαρακές και κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν.2290/1995 (ΦΕΚ Α΄28)[35]. Ωστόσο άρχισε να δεσμεύει την πλειονότητα των κρατών από την 1η Ιανουαρίου 1996. Η συμφωνία TRIPS είναι δεσμευτική για όλα τα μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου - ΠΟΕ και δεν υπάρχει κανένας τρόπος να παρακαμφθεί (EUR-Lex).[36]

Στο επίκεντρο της, σε αντίθεση με τη συνθήκη της Βέρνης, δεν είναι ο δημιουργός και το έργο του, αλλά η προστασία της ελευθερίας του διεθνούς εμπορίου. Εκτός από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας κάνει λόγο και για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας. Ως στόχο έχει πρώτον, να καθιερώσει καινούργιους κανόνες σχετικά με τη θεσμοθέτηση, την έκταση και τη χρήση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας στο κλάδο του εμπορίου. Δεύτερον, την καθιέρωση αποτελεσματικών και μη χρονοβόρων διαδικασιών για την πολυμερή πρόληψη και επίλυση των διαφορών. (Κοτσίρης, 2005).

Στις ΗΠΑ το 1998 ψηφίστηκε το Digital Milleniun Copyright Act - DMCA με σκοπό την εφαρμογή των δύο συνθηκών διαδικτύου (Internet) στο αμερικανικό δίκαιο του copyright. Σημαντική αναφορά αποτελεί η συνθήκη του Μαρακές που υπέγραψε η Ευρωπαϊκή Ένωση υπό ελληνική προεδρεία στις 30 Απριλίου 2014 στη Γενεύη. Η συνθήκη διευκολύνει την πρόσβαση σε δημοσιευμένα έργα για τους τυφλούς, για άτομα με περιορισμένη όραση και για άτομα με δυσκολίες στον γραπτό λόγο. Οι διαπραγματεύσεις έλαβαν χώρα στο πλαίσιο του παγκόσμιου οργανισμού διανοητικής ιδιοκτησίας και ολοκληρώθηκαν στις 28 Ιουνίου του 2013 στο Μαρακές. Έκτοτε, 51 κράτη υπέγραψαν τη συνθήκη(Legal information institute, χ.χ) .[37]

Η θεμιτή δίκαιη χρήση (fair use)[38] αποτελεί ένα δόγμα στο δίκαιο των Ηνωμένων Πολιτειών. Πρόκειται για την αντιγραφή υλικού που προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα, γίνεται για περιορισμένο και ‘μετασχηματιστικό’ σκοπό, όπως να σχολιάζει ή να επικρίνει ένα έργο. Τέτοιες χρήσεις μπορούν να γίνουν χωρίς την άδεια του κατόχου των δικαιωμάτων. Με άλλα λόγια, είναι μια υπεράσπιση ενάντια σε μια αξίωση για παραβίαση. Αποσκοπεί στην εξισορρόπηση των συμφερόντων των κατόχων των πνευματικών δικαιωμάτων με το δημόσιο συμφέρον.

---

[35] Κύρωση της τελικής πράξης που περιλαμβάνει τα αποτελέσματα των πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του γύρου Ουρουγουάης.

[36] Βλέπε EUR-Lex Access to European Union law, 2017. *ΠΟΕ: συμφωνία για τις εμπορικές πτυχές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.* [online] Διαθέσιμο από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ar11013> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

[37] Βλέπε Legal information institute, χ.χ. *Digital Millennium Copyright Act.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.law.cornell.edu/wex/digital_millennium_copyright_act> [Προσπελάστηκε 24 Φεβρουαρίου 2020]

[38] Βλέπε Stanford University Libraries, 2020. *Copyright & Fair Use.* [online] Διαθέσιμο από: <https://fairuse.stanford.edu/overview/fair-use/what-is-fair-use/> [Προσπελάστηκε 2 Φεβρουαρίου 2020].

Για να καθοριστεί αν η χρήση ενός έργου σε μια συγκεκριμένη περίπτωση είναι δίκαιη χρήση, οι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη περιλαμβάνουν:

- το σκοπό και το χαρακτήρα της χρήσης, συμπεριλαμβανομένης της σκοπιμότητας και της φύσης της χρήσης
- τη φύση του έργου που προστατεύεται
- την ποσότητα και την ουσία του τμήματος που χρησιμοποιείται σε σχέση με το σύνολο των έργων που προστατεύονται
- το αποτέλεσμα της χρήσης στη δυνητική αγορά ή στην αξία του έργου που προστατεύεται

Το γεγονός ότι ένα έργο δεν έχει δημοσιευθεί δεν πρέπει να εμποδίσει από μόνο του τη διαπίστωση της δίκαιης χρήσης, εάν η διαπίστωση αυτή γίνει με την εξέταση όλων των ανωτέρω παραγόντων.

2.4 Κοινοτικό κεκτημένο[39]

Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν πάρει σημαντικές πρωτοβουλίες στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων με την έκδοση κοινοτικών οδηγιών που αποτελούν το λεγόμενο κοινοτικό κεκτημένο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εναρμονίζει με ένα μοναδικό τρόπο διαφορετικές νομοθεσίες με στόχο πάντοτε τη διατήρηση της πολιτιστικής πολυμορφίας και ταυτότητας (Καλλινίκου, 2005).[40]

- **Οδηγία 91/250/ΕΟΚ** για τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών διανοίας (κωδικοποίηση με Οδηγία 2009/24/ΕΚ). Η συγκεκριμένη οδηγία υποχρεώνει τα κράτη μέλη να προστατεύουν τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας κατ' αντιστοιχία με τα λογοτεχνικά έργα, κατά την έννοια της συνθήκης της Βέρνης.
- **Οδηγία 92/100/ΕΟΚ** σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα συγγενικά δικαιώματα προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας (κωδικοποίηση με Οδηγία 2006/115/ΕΚ). Η συγκεκριμένη οδηγία θεσπίζει το αποκλειστικό δικαίωμα εκμίσθωσης και δανεισμού και εναρμονίζει τα συγγενικά δικαιώματα σε ομοιόμορφη βάση, η οποία υπερβαίνει σε πολλά σημεία το πλαίσιο της συνθήκης της Ρώμης.

[39] Βλέπε ΟΠΙ (Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας), 2019. *Νομοθεσία Ευρωπαϊκής Ένωσης, Οδηγίες.* [online] Διαθέσιμο από: <https://opi.gr/vivliothiki/nomothesia/nomothesia-ee/odigies> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

[40] Βλέπε Καλλινίκου Δ., 2005. *Η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο*. [pdf] Διαθέσιμο από: <http://www.icsd.aegean.gr/website_files/proptyxiako/230263659.pdf> [Προσπελάστηκε 25 Ιανουαρίου 2020].

- **Οδηγία 93/83/ΕΟΚ** σχετικά με το συντονισμό κανόνων όσον αφορά το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα που εφαρμόζονται στις δορυφορικές ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις και την καλωδιακή αναμετάδοση. Η συγκεκριμένη οδηγία προβλέπει για το δημιουργό το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπει, μέσω δορυφόρου, την παρουσίαση στο κοινό έργων, ως προς τα οποία ισχύει το δικαίωμα του δημιουργού.
- **Οδηγία 93/98/ΕΟΚ** σχετικά με την εναρμόνιση της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων (κωδικοποίηση με Οδηγία 2006/116/ΕΚ ή οποία τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2011/77/ΕΕ). Η συγκεκριμένη οδηγία εναρμονίζει τη διάρκεια της προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας στα 70 έτη από το θάνατο του δημιουργού για τα λογοτεχνικά, καλλιτεχνικά, κινηματογραφικά ή οπτικοακουστικά έργα. Επιπλέον, εναρμονίζει τη διάρκεια προστασίας των κυριότερων συγγενικών δικαιωμάτων (ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών ταινιών και των ραδιοτηλεοπτικών επιχειρήσεων) στα 50 έτη. Επίσης, κρίσιμες κρίνονται οι διατάξεις 'περί υποχρεωτικής διαχείρισης', μέσω οργανισμών συλλογικής διαχείρισης που θα εκπροσωπούν τις διάφορες κατηγορίες δικαιούχων, των δικαιωμάτων καλωδιακής αναμετάδοσης.
- **Οδηγία 96/9/ΕΟΚ** για τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων. Η συγκεκριμένη οδηγία εξασφαλίζει τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων τόσο σε χαρτί όσο και σε ηλεκτρονική μορφή για χρονική περίοδο 15 ετών, έτσι ώστε να προστατεύονται οι επενδύσεις των κατασκευαστών για τη δημιουργία τους.
- **Οδηγία 2001/29/ΕΚ** για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία των πληροφοριών. Η συγκεκριμένη οδηγία αποβλέπει στη νομική προστασία του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς, με έμφαση στην κοινωνία της πληροφορίας. Σκοπός της είναι να παράσχει ένα ασφαλές πλαίσιο για το διασυνοριακό εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, που απολαμβάνουν την προστασία του δικαιώματος του δημιουργού, διευκολύνοντας παράλληλα την ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου στους τομείς των νέων προϊόντων και υπηρεσιών πολυμέσων. Επιπλέον, εναρμονίζει τα δικαιώματα αναπαραγωγής, μετάδοσης, διάθεσης στο κοινό και διανομής των έργων, τη νομική προστασία των μηχανισμών κατά της αντιγραφής και τα συστήματα διαχείρισης των δικαιωμάτων. Συμβάλλει στην εκπλήρωση ορισμένων διεθνών υποχρεώσεων, με έμφαση σε εκείνες που απορρέουν από τις συνθήκες διαδικτύου (Internet), οι οποίες συμβάλλουν στη βελτίωση των μέσων καταπολέμησης της πειρατείας σε παγκόσμιο επίπεδο.
- **Οδηγία 2001/84/ΕΚ** σχετικά με το δικαίωμα παρακολούθησης υπέρ του δημιουργού ενός πρωτότυπου έργου τέχνης. Η συγκεκριμένη οδηγία εντάσσει το δικαίωμα μεταπώλησης στο

δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και επιτρέπει σε έναν καλλιτέχνη ή στους κληρονόμους του να εισπράξουν, κατά τη μεταπώληση του έργου από επαγγελματία της αγοράς τέχνης, ένα ποσοστό επί της τιμής του έργου.

- **Οδηγία 2004/48/ΕΚ** σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Η συγκεκριμένη οδηγία θεσπίζει μέτρα και διαδικασίες με απώτερο σκοπό τη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και επιβάλλει την εφαρμογή αποτελεσματικών, αποτρεπτικών και αντισταθμιστικών μέτρων και κυρώσεων κατά των πειρατών και όσων επιδίδονται σε ενέργειες με σκοπό την παραποίηση. Παράλληλα εξασφαλίζει την ισότητα των δημιουργών και των φορέων εκμετάλλευσης των συνεπαγόμενων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στην Ε.Ε. Επιπλέον, προβλέπει διαδικασίες σχετικά με τα αποδεικτικά στοιχεία και μέτρα προστασίας αυτών καθώς και προσωρινά μέτρα. Τέλος, δίνει τη δυνατότητα στους δικαιούχους των δικαιωμάτων να απαιτήσουν την καταστροφή, την ανάκληση ή ακόμα και την οριστική απόσυρση του παράνομου υλικού από την αγορά.
- **Οδηγία 2006/115/ΕΚ** σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 91/250/ΕΟΚ για το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας (κωδικοποίηση).
- **Οδηγία 2006/116/ΕΚ** σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 93/98/ΕΟΚ για τη διάρκεια προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενικών δικαιωμάτων.
- **Οδηγία 2007/65/ΕΚ** σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ για το συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών – μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων.
- **Οδηγία 2009/24/ΕΚ** σχετικά με τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών. Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας, τα κράτη μέλη προστατεύουν τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας σαν λογοτεχνικά έργα κατά την έννοια της σύμβασης της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων.
- **Οδηγία 2011/77/ΕΕ** σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2006/116/ΕΚ για τη διάρκεια προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενικών δικαιωμάτων.
- **Οδηγία 2012/28/ΕΕ** σχετικά με επιτρεπόμενες χρήσεις ορφανών έργων. Η οδηγία αφορά χρήσεις ορφανών έργων από προσιτές στο κοινό βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικά ιδρύματα και μουσεία καθώς και από αρχεία, ιδρύματα κινηματογραφικής ή ακουστικής κληρονομιάς, δημόσιους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς που είναι εγκατεστημένοι στα κράτη μέλη για την επίτευξη στόχων που σχετίζονται με τη δημοσίου συμφέροντος αποστολή τους.

- **Οδηγία 2014/26/ΕΕ** σχετικά με τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων καθώς και τη χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων στην εσωτερική αγορά. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει τις προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για να διασφαλιστεί η ορθή λειτουργία της διαχείρισης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων από οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης. Επίσης, θεσπίζει προϋποθέσεις για τη χορήγηση πολυεδαφικών αδειών από οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης των δικαιωμάτων των δημιουργών επί μουσικών έργων, όσον αφορά την επιγραμμική τους χρήση.
- **Οδηγία 2017/1564/ΕΚ** σχετικά με επιτρεπόμενες χρήσεις ορισμένων προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας δυνάμει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων και των ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων και για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/29/ΕΚ, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας.

Κεφάλαιο 3. Είδη δικαιωμάτων και φορείς συλλογικής διαχείρισης

Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στα τρία είδη των δικαιωμάτων της πνευματικής ιδιοκτησίας. Αυτά είναι το περιουσιακό δικαίωμα, το ηθικό δικαίωμα και το συγγενικό δικαίωμα, μαζί με τους περιορισμούς των εξουσιών. Επίσης, απαριθμούνται και φορείς που είναι υπεύθυνοι για την διαχείρισης των δικαιωμάτων αυτών.

3.1 Περιουσιακό δικαίωμα

Το περιουσιακό δικαίωμα είναι αυτό που εξασφαλίζει στο δημιουργό τη δυνατότητα να εκμεταλλευτεί το έργο του οικονομικά. Εκτός δηλαδή από το γεγονός πως ο δημιουργός μπορεί να δέχεται χρηματικές απολαβές, του παρέχεται επιπλέον το δικαίωμα για χρηματική αποζημίωση, εάν το έργο βρεθεί σε μια πράξη ή μια μορφή εκμετάλλευσης (Library TEE, 2009).[41]

Το άρθρο 3 του ν. 2121/1993, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 81§1 Ν.3057/2002[42], απαριθμεί ενδεικτικά τις εξουσίες (δικαιώματα) που απαρτίζουν το περιουσιακό δικαίωμα και αντιστοιχούν στους βασικότερους τρόπους εκμετάλλευσης του έργου. Ειδικότερα, αναγνωρίζεται στους δημιουργούς το δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την εγγραφή και αναπαραγωγή των έργων τους, τη μετάφραση, τη διασκευή, την προσαρμογή ή άλλες μετατροπές. Τη διανομή του πρωτοτύπου ή των αντιτύπων, την εκμίσθωση και το δημόσιο δανεισμό, τη δημόσια εκτέλεση, τη ραδιοτηλεοπτική μετάδοση, την παρουσίαση στο κοινό. Καθώς και την εισαγωγή αντιτύπων που παρήχθησαν στο εξωτερικό χωρίς άδεια, ή εφόσον πρόκειται για εισαγωγή από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να υπάρχει άδεια εισαγωγής από το δημιουργό. (Κοτσίρης, 2005).[iv]

Το περιουσιακό δικαίωμα χωρίζεται κι αυτό με τη σειρά του σε επιμέρους εξουσίες (Κοριατοπούλου και Τσίγκου, 2008).[43] Ο νόμος επιτρέπει η κάθε μία από αυτές να εκμεταλλεύεται ξεχωριστά και να υπάρχει διαφορετική ποινή.

- Εγγραφή: άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη αναπαραγωγή ενός έργου
- Αναπαραγωγή: η εξουσία αναπαραγωγής είναι η εξουσία να παραχθούν νέα σταθερά υλικά υποστρώματα, τα οποία επαναλαμβάνουν την υλική ενσωμάτωση του έργου (π.χ. φωτοτυπίες, CD, εκτύπωση βιβλίων κ.α.)

---

[41] Βλέπε Library TEE, 2009. Μελέτη των πνευματικών δικαιωμάτων του έργου που παράγεται και διακινείται στο ΤΕΕ. [pdf] Διαθέσιμο από: <http://library.tee.gr/digital/m2386.pdf> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

[42] Τροποποίηση και συμπλήρωση του ν. 2725/199, ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Πολιτισμού και άλλες διατάξεις.

[43] Κοριατοπούλου, Π., και Τσίγκου, Χ., 2008. *Πνυεματική Ιδιοκτησία: λημματογραφημένη ερμηνία*. Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

- Δημιουργία παράγωγου έργου: η εξουσία δημιουργίας παράγωγου έργου καλύπτει τη μετάφραση, τη διασκευή, τη μετατροπή (π.χ. από βιβλίο σε ταινία) κλπ. του αρχικού έργου μόνο για δημόσια χρήση
- Διανομή: η διανομή αφορά τη θέση σε κυκλοφορία των ήδη (νόμιμα ή παράνομα) αναπαραχθέντων αντιτύπων. Ο δημιουργός μόνον ορίζει αν και τον τρόπο με τον οποίο θα διανεμηθούν αντίτυπα του έργου του. Το δικαίωμα του αυτό περιορίζεται ως την πρώτη διάθεση του κάθε αντιτύπου. Παραδείγματος χάριν, ο αγοραστής ενός βιβλίου είναι ελεύθερος να διαθέσει (να δανείσει ή να πουλήσει) το συγκεκριμένο αντίτυπο χωρίς την συναίνεση του δημιουργού
- Εκμίσθωση και ο δημόσιος δανεισμός: του πρωτότυπου ή των αντιτύπων του έργου
- Δημόσια εκτέλεση και παρουσίαση: ο δημιουργός έχει την εξουσία να επιτρέπει ή να απαγορεύει το να καθίσταται το έργο του προσιτό στο κοινό
- Ραδιοτηλεοπτική μετάδοση: είναι η εξουσία του δημιουργού να απαγορεύει τη μετάδοση του έργου του μέσω τηλεόρασης (επίγειας ή δορυφορικής) και ραδιοφώνου
- Παρουσίαση στο κοινό: η εξουσία παρουσίασης του έργου στο κοινό είναι μια από τις σημαντικότερες εξουσίες του δημιουργού, ιδίως εξαιτίας του ότι είναι τεχνολογικά ουδέτερη, δηλαδή, δεν γίνεται με την υποχρεωτική χρήση αναλογικών ή ψηφιακών τεχνολογιών

Η απαρίθμηση των εξουσιών του δημιουργού ή δικαιούχου λογισμικού που προσδιορίζονται στην Ελληνική νομοθεσία είναι περιοριστική και όχι ενδεικτική, όπως συμβαίνει με τα υπόλοιπα έργα. Ειδικότερα, προσδιορίζονται οι ακόλουθες μορφές εξουσιών:

- αναπαραγωγή
- διασκευή, μετάφραση ή οποιαδήποτε τροποποίηση του λογισμικού
- θέση του λογισμικού ή των αντιτύπων του σε κυκλοφορία (υλική ή ψηφιακή).

Οι εξουσίες του δημιουργού/ δικαιούχου σε σχέση με τις βάσεις δεδομένων είναι επίσης περιοριστικά και είναι οι ακόλουθες:

- αναπαραγωγή (προσωρινή, διαρκής)
- μετάφραση, προσαρμογή, διευθέτηση καθώς και οποιαδήποτε άλλη μετατροπή της βάσης δεδομένων
- οποιαδήποτε μορφή διανομής της ή αντιγράφων της στο κοινό
- οποιαδήποτε ανακοίνωση, επίδειξη, παρουσίαση της στο κοινό
- οποιαδήποτε αναπαραγωγή, διανομή, ανακοίνωση, επίδειξη ή παρουσίασης στο κοινό του αποτελέσματος οποιασδήποτε μετάφρασης, διασκευής ή τροποποίησής της.

Επιπλέον, ο δικαιούχος έχει τη δυνατότητα να ελέγχει την εισαγωγή αντιτύπων έργων, δηλαδή υλικών φορέων του έργου, από τρίτες, εκτός ΕΕ, χώρες ή από χώρες της ΕΕ στις οποίες ο υλικός φορέας δεν εισήχθη νομίμως ή έχει παραχθεί βάσει υποχρεωτικής άδειας (Heal-Link).[44]

3.2 Ηθικό δικαίωμα

Το ηθικό δικαίωμα διασφαλίζει τον προσωπικό δεσμό του δημιουργό με το έργο του, πέρα από το δικαίωμα της οικονομικής εκμετάλλευσης (Κοριατοπούλου και Τσίγκου, 2008).[45] Όπως ακριβώς και το περιουσιακό δικαίωμα, έχει επιμέρους εκφάνσεις. Σε αντίθεση όμως με το περιουσιακό είναι αμεταβίβαστο, ο δημιουργός δεν μπορεί να παραιτηθεί από αυτό και δε μεταφράζεται σε επιπλέον αμοιβή του δημιουργού, δηλαδή, δεν εξαγοράζεται. Οι εξουσίες που απορρέουν από το ηθικό δικαίωμα είναι (ΟΠΙ, 2019):[46]

- Δημοσίευση: ο δημιουργός έχει το δικαίωμα να αποφασίσει αν, πότε και πώς θα δημοσιεύσει το έργο του. Οποιαδήποτε πράξη ή συμφωνία που θα το υποχρεώνει ή θα του απαγορεύει την δημοσίευση του έργου του αντίκειται στο ηθικό δικαίωμα
- Πατρότητα: ο δημιουργός έχει πάντοτε την αξίωση να γίνεται μνεία του ονόματός του σε κάθε αντίτυπο του έργου του ή σε κάθε δημόσια παρουσίαση/εκτέλεσή του. Αντίστοιχα του αναγνωρίζεται ως δικαίωμα δικαίωμα να διατηρεί την ανωνυμία του ή να χρησιμοποιεί ψευδώνυμο
- Ακεραιότητα του έργου: ο δημιουργός έχει την εξουσία να απαγορεύσει την αλλοίωση ή μετατροπή του έργου του, ακόμη κι αν ο υλικός φορέας δεν του ανήκει πλέον. Για παράδειγμα, στη Γαλλία ο χρωματισμός παλαιών ασπρόμαυρων ταινιών θεωρείται προσβολή του δικαιώματος της ακεραιότητας
- Προσπέλαση στο έργο: ο δημιουργός έχει το δικαίωμα πρόσβασης στο έργο του ακόμα και μετά την πώλησή του
- Μετάνοια: ειδικά για τα έργα λόγου ή επιστήμης ο νόμος αναγνωρίζει στο δημιουργό το δικαίωμα να υπαναχωρήσει από συμβάσεις μεταβίβασης των δικαιωμάτων του ή

[44] Βλέπε Heal-Link, 2020 *Η φύση του Δικαιώματος Πνευματικής Ιδιοκτησίας*. [online] Διαθέσιμο από: <https://legal.heal-link.gr/index.php/intellectual-property-nature> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

[45] Κοριατοπούλου, Π., και Τσίγκου, Χ., 2008. *Πνυεματική Ιδιοκτησία:λημματογραφημένη ερμηνία*. Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

[46] Βλέπε Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας – ΟΠΙ, 2019. *Νόμος 2121/1993 Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα.* [online] Διαθέσιμο από: < https://www.opi.gr/vivliothiki/2121-1993#a1> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020].

εκμετάλλευσης του έργου του, αν έχουν μεταβληθεί οι πεποιθήσεις του ή οι περιστάσεις και μόνο έτσι πιστεύει μπορεί να προστατευθεί η προσωπικότητά του.

Το δικαίωμα και η εξουσία από νομικής πλευράς θεωρούνται ταυτόσημες έννοιες. Οι εξουσίες που προαναφέρθηκαν, τόσο στο περιουσιακό όσο στο ηθικό δικαίωμα, είναι «εξουσίες-δικαιώματα της πνευματικής ιδιοκτησίας».

Κύρια χαρακτηριστικά του ηθικού δικαιώματος είναι (Κοτσίρης, 2005):

- το αμεταβίβαστο μεταξύ ζώντων (άρθρ. 12 παρ. 1)
- το κληρονομητό (άρθρ. 12 παρ. 2). Μετά το θάνατο του δημιουργού, το ηθικό δικαίωμα περνάει στους κληρονόμους, οι οποίοι όμως έχουν την υποχρέωση να το ασκήσουν σύμφωνα με την επιθυμία του δημιουργού, εάν αυτή έχει καθοριστεί
- ανεξαρτησία από το περιουσιακό δικαίωμα, δηλαδή ότι παραμένει στο δημιουργό ακόμη και μετά τη μεταβίβαση του περιουσιακού δικαιώματος. (άρθρ. 4 παρ. 3)
- η άσκηση του ηθικού δικαιώματος συνίσταται στη συναίνεση του δημιουργού για τυχόν πράξεις ή παραλείψεις στο έργο του. (άρθρ. 14, 16, ν. 2121)

Ίδια διάρκεια έχουν και το περιουσιακό και το ηθικό δικαίωμα. Η κύρια διαφορά όμως ανάμεσα τους είναι ότι το ηθικό δικαίωμα μετά την παρέλευση του χρόνου προστασίας, οι εξουσίες της πατρότητας και της ακεραιότητας μπορεί να ασκηθούν από το ελληνικό δημόσιο, εκπροσωπούμενο από τον Υπουργό Πολιτισμού (ΟΠΙ, 2019 ; Heal-Link, 2020).[47][48]

3.3 Περιορισμοί εξουσιών

Το δίκαιο, οι θεσμοί και όλες οι οδηγίες δημιουργήθηκαν με σκοπό να προστατέψουν τα δικαιώματα του δημιουργού. Εάν, ωστόσο, τηρούνται επακριβώς χωρίς καμία πιθανή εξαίρεση, τότε γεννιούνται προβληματικές καταστάσεις για το κοινωνικό σύνολο. Για τον λόγο αυτό, για την εξασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος χωρίς να προσβάλλεται σημαντικά η ατομική προστασία, προβλέπονται κάποιοι περιορισμοί[49] στο περιουσιακό δικαίωμα. Σύμφωνα με αυτούς, επιτρέπεται η χρήση έργων χωρίς την άδεια του δημιουργού για συγκεκριμένους σκοπούς, κυρίως επιστημονικούς,

[47] Βλέπε Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας–ΟΠΙ, 2019. *Νόμος 2121/1993 Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα.* [online] Διαθέσιμο από: < https://www.opi.gr/vivliothiki/2121-1993#a1> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020]

[48] Βλέπε Heal-Link, 2020. *Η φύση του Δικαιώματος Πνευματικής Ιδιοκτησίας*. [online] Διαθέσιμο από: <https://legal.heal-link.gr/index.php/intellectual-property-nature> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020]

[49] Άρθρο 28Γ του Ν.2121/1993

εκπαιδευτικούς και ενημερωτικούς, και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Οι περιορισμοί ισχύουν ανάλογα και στα συγγενικά δικαιώματα.

Ο νόμος ορίζει πως επιτρέπεται η χρήση χωρίς την άδεια του δημιουργού στις εξής περιπτώσεις:

- αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση, αρκεί να μην εμποδίζει την κανονική εκμετάλλευση του έργου. Υπάρχει ρύθμιση που επιβάλει στα τεχνικά μέσα αναπαραγωγής ειδικό τέλος επί της τιμής πώλησης τους (άρθρ. 18 ν. 2121/1993)
- παράθεση αποσπασμάτων για υποστήριξη γνώμης ή κριτικής (άρθρ. 19 ν. 2121/1993)
- αναπαραγωγή για εκπαιδευτικούς σκοπούς (άρθρ. 20 και 21 ν. 2121/1993)
- αναπαραγωγή από βιβλιοθήκες και αρχεία (άρθρ. 22 ν. 2121/1993)
- αναπαραγωγή κινηματογραφικών ταινιών με σκοπό τη διατήρησή τους στο Εθνικό Κινηματογραφικό Αρχείο (άρθρ. 23 ν. 2121/1993)
- αναπαραγωγή για δικαστικούς ή διοικητικούς σκοπούς (άρθρ. 24 ν. 2121/1993)
- χρήση για λόγους ενημέρωσης (άρθρ. 25 ν. 2121/1993)
- αναπαραγωγή ορισμένων έργων που βρίσκονται σε δημόσιο χώρο (άρθρ. 26 ν. 2121/1993)
- δημόσια εκτέλεση σε ειδικές περιστάσεις (άρθρ. 27 ν. 2121/1993)
- παρουσίαση στο κοινό και αναπαραγωγή έργων των εικαστικών τεχνών (άρθρ. 28 ν. 2121/1993)
- αναπαραγωγή έργων προς όφελος τυφλών, κωφαλάλων και ατόμων με άλλες αναπηρίες (άρθρ. 28Α ν. 2121/1993)

Σε αντιδιαστολή έρχεται η ιδιωτική αναπαραγωγή ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων που δεν επιτρέπεται (άρθρ. 3 παρ. 4 ν. 2121/1993)

Για όλους τους παραπάνω περιορισμούς ισχύει η γενική ρήτρα εφαρμογής[50] της διαδικασίας του τεστ των τριών σταδίων σύμφωνα με την οποία:

Οι περιορισμοί που προβλέπονται στο τέταρτο κεφάλαιο του Ν. 2121/1993, εφαρμόζονται μόνο σε ειδικές περιπτώσεις, και δεν προσκρούουν στην ομαλή εκμετάλλευση του έργου ή άλλου προστατευόμενου προϊόντος και δεν θίγουν παράλογα τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου.

3.4 Συγγενικό δικαίωμα

Τα συγγενικά δικαιώματα ενώ σχετίζονται με τα έργα της πνευματικής ιδιοκτησίας και είναι κρίσιμα για τη διάδοση και αναπαραγωγή τους, κατά το νομοθέτη στερούνται τα κρίσιμα στοιχεία της

[50] Άρθρο 5 παρ. 5 της Οδηγίας 2001/29

πνευματικής ιδιοκτησίας. Για το λόγο αυτό τους παρέχεται προστασία, αλλά περιορισμένη σε σχέση με την προστασία που απολαμβάνουν οι δημιουργοί των έργων του πνεύματος.

Ο νόμος 2121/1993 περί 'πνευματικής ιδιοκτησίας, συγγενικών δικαιωμάτων και πολιτιστικών θεμάτων' κατοχυρώνει τα συγγενικά δικαιώματα με τη διεθνή σύμβαση της Ρώμης[51] και καθορίζει το πλαίσιο λειτουργίας του Grammo αλλά και των υπολοίπων όμοιων οργανισμών συλλογικής διαχείρισης ή/και προστασίας πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων**.**

Συγγενικά δικαιώματα απολαμβάνουν:

- ερμηνευτές και εκτελεστές καλλιτέχνες (ηθοποιοί, τραγουδιστές, μουσικοί χορωδοί, χορευτές, καλλιτέχνες κουκλοθέατρου, θεάτρου σκιών κ.ά.) για την προστασία της ερμηνείας τους
- παραγωγοί των υλικών φορέων ήχου ή/και εικόνας για την ηχογράφηση ή μαγνητοσκόπηση, στην οποία έχουν επενδύσει οικονομικά
- ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί για τις εκπομπές τους
- εκδότες του εντύπου, για τη στοιχειοθεσία και τη σελιδοποίηση της έκδοσης
- φυσικά πρόσωπα που δημοσιεύουν αδημοσίευτα έργα δημιουργών που δεν βρίσκονται εν ζωή.

Τα συγγενικά δικαιώματα στην Ελλάδα για ερμηνευτές, μουσικούς και δισκογραφικές εταιρίες, εισπράττει από το 2011 ο νέος ενιαίος αστικός μη κερδοσκοπικός οργανισμός GEA-Grammo, Ερατώ, Απόλλων. Όσον αφορά το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών, έχουμε τα ακόλουθα στοιχεία:

- Εκδότες εντύπων έχουν το δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την αναπαραγωγή , με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή άλλες μεθόδους, για σκοπούς εκμετάλλευσης, της στοιχειοθεσίας και της σελιδοποίησης των έργων που έχουν εκδοθεί (γραμμικά δικαιώματα)
- Σε περίπτωση εκμίσθωσης - δανεισμού αντιτύπου, η αμοιβή για την παροχή της αναγκαίας άδειας κατανέμεται σε ίσα μέρη ανάμεσα στο δημιουργό και στον εκδότη (αρθρ.33 παρ.4)
- Με τη διάταξη του άρθρου 51 εισήχθη στο ελληνικό δίκαιο ένα νέο πρωτοποριακό συγγενικό δικαίωμα υπέρ των εκδοτών εντύπων (φυσικού ή νομικού προσώπου) που δεν προβλέπεται στη διεθνή σύμβαση της Ρώμης. Πρόκειται για δικαίωμα περιορισμένου περιεχομένου που αφορά μόνο την 'άδεια αναπαραγωγής της στοιχειοθεσίας και της σελιδοποίησης' των έργων που έχουν εκδοθεί. Το δικαίωμα των εκδοτών είναι αυτοτελές με την έννοια ότι προστατεύεται

[51] Τη διεθνή σύμβαση της Ρώμης έχουν προσυπογράψει 70 χώρες μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Αυτό σημαίνει ότι σ' αυτές και μόνον τις χώρες υπάρχει προστασία και αμοιβαιότητα, εφόσον υπάρχουν συμβάσεις εκπροσωπήσεως μεταξύ των αντίστοιχων Οργανισμών Συλλογικής Διαχείρισης για τα συγγενικά δικαιώματα.

όσο διαρκεί η προστασία του έργου, ανεξάρτητα αν αυτό προστατεύεται ή όχι ή έγινε κοινό κτήμα. Οι εκδότες δεν έχουν ηθικό δικαίωμα σε σχέση με το προστατευόμενο αντικείμενο.

3.5 Φορείς συλλογικής διαχείρισης

Οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης λειτουργούν υποχρεωτικά με έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού και αναλαμβάνουν τη διαχείριση και την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας των μελών τους.

Οι πρώτοι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης στην Ελλάδα ιδρύθηκαν στις αρχές του 20ου αιώνα στο χώρο των θεατρικών και μουσικών έργων, όπως έγινε αναφορά στο κεφάλαιο 1 με το νόμο ΓΥΠΓ΄/1909.

3.5.1 Οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης – ΟΣΔ

Η διαχείριση και η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων μπορεί να γίνει είτε σε ατομικό επίπεδο από τον κάθε δικαιούχο μεμονωμένα, είτε συλλογικά μέσα από τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης - ΟΣΔ και προστασίας – ΟΣΠ (ΟΠΙ, 2019).[v]

Οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης αναλαμβάνουν βάσει μιας ειδικής σύμβασης, της σύμβασης ανάθεσης με το δικαιούχο, τη διαχείριση και προστασία του περιουσιακού του δικαιώματος ή μέρους των περιουσιακών του εξουσιών. Η ανάθεση αυτή είναι εκούσια, έγκειται δηλαδή στη βούληση του δικαιούχου. Υπάρχουν όμως περιπτώσεις για τις οποίες ο νόμος εισάγει υποχρεωτική συλλογική διαχείριση ή υποχρεωτική άσκηση δικαιωμάτων από έναν ΟΣΔ (π.χ. είσπραξη τέλους για ιδιωτική αναπαραγωγή, α.18 ν.2121/1993).

3.5.2 Οργανισμός συλλογικής διαχείρισης έργων λόγου - ΟΣΔΕΛ

Ο οργανισμός συλλογικής διαχείρισης έργων του λόγου είναι μη κερδοσκοπικός αστικός συνεταιρισμός που λειτουργεί με άδεια του Υπουργείου Πολιτισμού (σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 2121/1993 για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας), ανήκουν στα μέλη του, συγγραφείς και εκδότες και διοικείται από αυτά (ΟΣΔΕΛ, 2017-2020).[52]

Σκοπό έχει τη συλλογική διαχείριση και προστασία όλων των δικαιωμάτων των δημιουργών έργων του λόγου, καθώς και των δικαιοδόχων τους, όπως επίσης και των εκδοτών έργων του λόγου ή

[52] Βλέπε ΟΣΔΕΛ (Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Έργων του Λόγου), 2017-2020. *ΟΣΔΕΛ*. [online] Διαθέσιμο από: <https://www.osdel.gr/el/pages/685-%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CE%BF-%CE%BF%CF%83%CE%B4%CE%B5%CE%BB> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

εικαστικών και φωτογραφικών έργων και των δικαιοδόχων τους. Τα δικαιώματα αυτά είναι δικαιώματα που για νομικούς ή πρακτικούς λόγους δεν μπορούν να τα διαχειριστούν ατομικά οι δικαιούχοι - δημιουργοί και εκδότες.

Τα κυριότερα από αυτά είναι:

- Η εύλογη αμοιβή, η οποία είναι η αποζημίωση που προβλέπεται από το νόμο για αναπαραγωγές ενός έργου, οι οποίες πραγματοποιούνται από ιδιώτες για προσωπική τους χρήση. Η εύλογη αμοιβή υπολογίζεται σε ποσοστό που καθορίζει ο νόμος επί της αξίας των τεχνικών μέσων και του χαρτιού καταλλήλου για φωτοτυπία, που χρησιμοποιούνται από ιδιώτες για να αναπαράγουν έργα.
- Το δικαίωμα αναπαραγωγής και ψηφιακής χρήσης αποσπασμάτων βιβλίων, εφημερίδων ή περιοδικών από εκπαιδευτικούς οργανισμούς, εταιρείες αποδελτίωσης και επιχειρήσεις.
- Η εύλογη αμοιβή από το δημόσιο δανεισμό βιβλίων (όπως προβλέπει ο πρόσφατος νόμος 4481/2017).[53]

3.5.3 Επιτροπή διαδικτυακής προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησία - ΕΔΠΠΙ

Η επιτροπή για τη γνωστοποίηση διαδικτυακής προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων συστήθηκε με το ν. 4481/2017 και ως στόχο έχει να διευκολύνει την εξωδικαστική αντιμετώπιση περιπτώσεων διαδικτυακής προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή/και συγγενικών δικαιωμάτων (ΟΠΙ, 2019).[54]

Στην επιτροπή, μπορεί να προσφύγει οποιοσδήποτε του οποίου τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικά δικαιώματα προσβάλλονται στο διαδίκτυο (π.χ. δημιουργοί, ερμηνευτές-καλλιτέχνες, εκδότες, οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης, κ.α.).

Η διαδικασία που ακολουθείται έπειτα από την προσφυγή κάποιου δημιουργού είναι η εξής: εντός σύντομου χρονικού διαστήματος (το πολύ εντός 60 ημερών) επιτρέπει σε κάθε δικαιούχο σε σχέση με την παράνομη διάθεση έργων του στο διαδίκτυο να επιτύχει (εάν η προσφυγή του ευσταθεί) την άμεση απομάκρυνση ή τη διακοπή πρόσβασης στο έργο του ανάλογα με τις περιστάσεις και χωρίς να στερείται του δικαιώματός του προσφυγής στα δικαστήρια. Εάν ωστόσο

[53] Νόμος 4481/2017. Συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων και άλλα θέματα αρμοδιότητας Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.

[54] Βλέπε ΟΠΙ (Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας), 2019. *Γενικές πληροφορίες ΕΔΠΠΙ*. [online] Διαθέσιμο από: <https://opi.gr/edppi/genikes-plirofories> [Προσπελάστηκε από 22 Φεβρουαρίου 2020].

προσφύγει στα δικαστήρια πριν την υποβολή αίτησης στην επιτροπή ή κατά τη διάρκεια εξέτασης τής υπόθεσής του από την επιτροπή, η υπόθεσή του τίθεται στο αρχείο.

3.5.4 Ελληνική εταιρεία προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας - ΑΕΠΙ

Η ελληνική εταιρεία προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας[55] ιδρύθηκε το 1930, σε μια εποχή που ο όρος 'πνευματικό δικαίωμα' και η έννοια της προστασίας των πνευματικών δημιουργών ήταν στη χώρα μας πρωτόγνωρα.

Αποκλειστικός σκοπός της εταιρείας ήταν η διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας εξ ονόματος περισσότερων του ενός δικαιούχων και δημιουργών μουσικών έργων (μουσικών συνθέσεων και τραγουδιών), για το συλλογικό όφελος αυτών. Λειτουργούσε βάσει των διατάξεων του ν. 4481/ 2017.

Η ελληνική εταιρεία προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας συμμετείχε ενεργά στο παγκόσμιο γίγνεσθαι σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Αμέσως μετά την ίδρυσή της, έγινε μέλος δύο παγκόσμιων οργανισμών συνομοσπονδιών, του BIEM (συνομοσπονδία οργανισμών προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας για τα μηχανικά δικαιώματα) και της CISAC[56] (συνομοσπονδία οργανισμών προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας για τα εκτελεστικά δικαιώματα).

Η εταιρεία διαχειριζόταν για οκτώ δεκαετίες, σχεδόν μονοπωλιακά, τα πνευματικά δικαιώματα συνθετών και στιχουργών στην Ελλάδα. Λόγω όμως του οικονομικού αδιέξοδου στο οποίο βρέθηκε και λόγω των ποινικών διώξεων για κακουργήματα από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού εναντίον των μετόχων και των μελών της, έκλεισε. Εξαιτίας της αναστολής λειτουργίας της εταιρείας, το υπουργείο συγκροτεί έναν μεταβατικό οργανισμό την ειδική υπηρεσία έκτακτης διαχείρισης δικαιωμάτων [57] εντός του οργανισμού πνευματικής ιδιοκτησίας. Μια έκτακτη υπηρεσία, η δράση της οποίας λήγει στα τέλη Μαΐου του 2020 (CNN Greece, 2018).[58]

---

[55] Βλέπε ΑΕΠΙ (Ελληνική Εταιρεία Προστασίας Πνευμαιτκής Ιδιοκτησίας), 2017. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.aepi.gr/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=4&Itemid=30> [Προσπελάστηκε 10 Νοεμβρίου].

[56] International Confederation of Societies of Authors and Composers. Είναι ένας μη κυβερνητικός οργανισμός, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που ιδρύθηκε στη Γαλλία το 1926.

[57] Βλέπε ΕΥΕΔ (Ειδική Υπηρεσία Έκτακτης Διαχείρισης Δικαιωμάτων). [online] Διαθέσιμο από: <http://www.eyed.gr/> [Προσπελάστηκε 2 Φεβρουαρίου 2020].

[58] Βλέπε CNN Greece, 2018. *Οριστικό «λουκέτο» στην ΑΕΠΙ*. [online] Διαθέσιμο από: <https://www.cnn.gr/news/ellada/story/130110/oristiko-loyketo-stin-aepi> [Προσπελάστηκε 2 Φεβρουαρίου 2020].

3.5.5 Ένωση δικαιούχων έργων μουσικής – ΕΔΕΜ

Η ένωση δικαιούχων έργων μουσικής είναι ένας νεοσύστατος οργανισμός που θα αναλάβει την διαχείριση των δικαιωμάτων των καλλιτεχνών ενασχολούμενων με τη μουσική μετά την ειδική υπηρεσία έκτακτης διαχείρισης – ΕΥΕΔ.

Τον κύριο λόγο στη διαχείριση τον έχουν οι ίδιοι οι δικαιούχοι, αφού πρόκειται για εκείνους που τη διοικούν.

3.5.6 Εταιρεία συγγραφέων

Η Εταιρεία Ελλήνων συγγραφέων[59] συστάθηκε στις 2 Ιουλίου του 1982, όπου και επίτιμος πρόεδρος της υπήρξε ο Οδυσσέας Ελύτης. Ο γενικός στόχος της εταιρείας είναι να ενεργεί ως σύνδεσμος μεταξύ των μελών της σε όλη την ελληνική επικράτεια και να υπερασπίζεται την ελευθερία της έκφρασης.

Ειδικότερα, στόχοι της εταιρείας είναι:

- να υποστηρίζει και να διευρύνει τα δημιουργικά και επαγγελματικά συμφέροντα των Ελλήνων συγγραφέων. Να εκπροσωπεί τα μέλη, όσον αφορά τα συμφέροντά τους, στις σχέσεις τους με την ελληνική κυβέρνηση καθώς και στα αντίστοιχα θεσμικά όργανα
- να διαπραγματεύεται και να κλείνει συμφωνίες με την κυβέρνηση, τους εκδότες και τις οργανώσεις τους, ώστε να προωθεί τόσο τους όρους της συγγραφικής δημιουργίας, όσο και την κοινωνική θέση και ασφάλιση των συγγραφέων
- να παρέχει στα μέλη της πληροφορίες που αφορούν τους συγγραφείς, τους μεταφραστές και τους κριτικούς, μέσα από την ιστοσελίδα της, καθώς και μέσα από συναφείς εκδόσεις
- να προωθεί την παρουσία των μελών σε άλλα σωματεία, πολιτιστικούς οργανισμούς και θεσμικούς φορείς σε όλη τη χώρα
- να διοργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις τοπικής και διεθνούς εμβέλειας, συναντήσεις, ημερίδες, σεμινάρια κ.λπ.
- να συνεργάζεται με τους αντίστοιχους οργανισμούς, σωματεία κ.λπ. στην Ευρώπη και σε όλον τον κόσμο στη βάση κοινών στόχων και δραστηριοτήτων, όπως π.χ. με: το European Writers' Congress, το Conseil European des Associations de Traducteurs Litteraires, το International Parliament of Writers, το International Network for Cultural Diversity, το Three Seas Writers and Translators Council κ.λπ.
- να προωθεί την ελληνική λογοτεχνία στο εξωτερικό

[59] Βλέπε Εταιρεία Συγγραφέων-Hellenic Authors' Society, 2015. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.authors.gr/scope> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

3.5.7 International Federation of Phonographic Industry - IFPI (Παράρτημα Ελλάδας)

Η International federation of the phonographic industry εκπροσωπεί περισσότερες από 1.300 δισκογραφικές εταιρείες σε 57 χώρες και συνεργαζόμενες ενώσεις του κλάδου σε 60 χώρες. Αποτελεί το επίσημο όργανο της μουσικής βιομηχανίας σε όλο τον κόσμο. Η IFPI αποτελεί μη κερδοσκοπικό οργανισμό, με καταχωρημένη έδρα στην Ελβετία. Διαθέτει μία γραμματεία με έδρα στο Λονδίνο και περιφερειακά γραφεία σε Βρυξέλλες, Χονγκ Κονγκ και Μαϊάμι.

Η IFPI Greece, το συλλογικό όργανο της ελληνικής μουσικής βιομηχανίας, είναι από τη δεκαετία του ’80 υπεύθυνη για την εβδομαδιαία έκδοση των μοναδικών επίσημων charts πωλήσεων στη χώρα μας.

Η ένωση Ελλήνων παραγωγών ηχογραφημάτων αποτελεί το ελληνικό τμήμα της διεθνούς ομοσπονδίας φωνογραφικής βιομηχανίας. Στόχος της ένωσης είναι η προστασία των δικαιωμάτων των ελληνικών δισκογραφικών εταιρειών και η συνεργασία με τη διεθνή οργάνωση της IFPI για την προστασία και την προώθηση της μουσικής και στη χώρα μας.

Αποστολή της IFPI είναι:

- η προώθηση της αξίας της ηχογραφημένης μουσικής
- η προστασία των δικαιωμάτων των παραγωγών δίσκων
- η διεύρυνση των εμπορικών χρήσεων της ηχογραφημένης μουσικής

3.5.8 Grammo, Ερατώ, Απόλλων - GEA

Το 1993, με το νόμο 2121/1993 περί πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων, η πολιτεία, σε εναρμόνιση κοινοτικών και διεθνών συμβάσεων, θεσμοθετήθηκαν τα συγγενικά δικαιώματα ερμηνευτών, εκτελεστών και παραγωγών υλικών φορέων ήχου.

Για τη διαχείριση και προστασία των περιουσιακών δικαιωμάτων ή εξουσιών που απορρέουν από αυτά, ιδρύθηκαν, με την άδεια του Υπουργείου Πολιτισμού, οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί των παραγωγών υλικών φορέων ήχου και εικόνας Grammo, των τραγουδιστών Ερατώ και των μουσικών Απόλλων. Στα τέλη του 2011, οι τρεις αυτοί οργανισμοί ίδρυσαν τον ενιαίο αστικό μη κερδοσκοπικό οργανισμό συλλογικής διαχείρισης και είσπραξης του συγγενικού δικαιώματος ήχου, GEA-Grammo-Ερατώ-Απόλλων.[60]

Ο Grammo συλλέγει δικαιώματα από τη χρήση μουσικής για το σύνολο του ελληνικού και ξένου ρεπερτορίου, τα οποία διανέμει ετησίως και με το ελάχιστο δυνατό κόστος, στους δικαιούχους,

[60] Βλέπε GEA (Grammo-Ερατω-Απόλων) Αστικός μη κερδοσκοπικός οργανισμός, 2014. *Νομοθεσία*. [online] Διαθέσιμο από: <https://www.geamusic.gr/?m=main1-4&sel=1&bg=n03> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

μέλη του και μη. Το ίδιο κάνει για οργανισμούς ή εταιρείες διαχείρισης ή/και προστασίας παραγωγών εταιρειών του εξωτερικού (Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Ιταλία, Καναδάς, Ολλανδία, Ουκρανία, Ρωσία, Σερβία, Σουηδία, Φινλανδία, κ.α.), με τους οποίους έχει συνάψει συμβάσεις αμοιβαιότητας.

Ο οργανισμός Ερατώ είναι ο μόνος και αντιπροσωπευτικός οργανισμός της κατηγορίας των ερμηνευτών – τραγουδιστών, ο οποίος σύμφωνα με το καταστατικό του διαχειρίζεται και προστατεύει τα συγγενικά δικαιώματα των μελών – δικαιούχων του.

Ο Απόλλων εισπράττει όχι μόνο για το ελληνικό ρεπερτόριο, αλλά και για το ξένο, το οποίο παίζεται στα ελληνικά ραδιόφωνα και τηλεοράσεις και αποδίδει χρήματα στους αντίστοιχους οργανισμούς του εξωτερικού, μέσω συμβάσεων αμοιβαιότητας. Αντίστοιχα, οι ξένοι οργανισμοί αποδίδουν στον Απόλλων χρήματα για το ελληνικό ρεπερτόριο που ενδεχομένως παίζεται στα κράτη τους, προκειμένου να διανεμηθεί στους Έλληνες μουσικούς.

Όλοι οι ελληνικοί οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης για τα πνευματικά ή συγγενικά δικαιώματα έχουν λάβει την άδεια του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού και εποπτεύονται από τον οργανισμό πνευματικής ιδιοκτησίας, ο οποίος υπάγεται στο Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού.

Ο GEA αδειοδοτεί επιχειρήσεις για τα συγγενικά δικαιώματα ηχογραφημένης μουσικής και ως αντάλλαγμα εισπράττει εύλογη αμοιβή σύμφωνα με το άρθρ. 49 του ν. 2121/1993. Παράλληλα, συλλέγει έντυπους ή ηλεκτρονικούς καταλόγους χρησιμοποιηθέντος ρεπερτορίου από την κάθε επιχείρηση ξεχωριστά, τους οποίους παραδίδει στους 3 οργανισμούς μέλη του για την ορθή διανομή των συλλεχθέντων ποσών προς τους δικαιούχους.

3.5.9 Φοίβος

Ο Φοίβος[61] είναι ο οργανισμός συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας των φωτογράφων, υπό τη μορφή του αστικού μη κερδοσκοπικού συνεταιρισμού περιορισμένης ευθύνης.

Έχει ως αντικείμενο την προστασία ή/και τη διαχείριση των περιουσιακών δικαιωμάτων των φωτογράφων - συνεταίρων μελών του. Ιδρύθηκε το 1998 με πρωτοβουλία και υποστήριξη από όλες

[61] Βλέπε Φοίβος-Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης και Προστασίας Πνευματικής Ιδιοκτησίας των φωτογραφιών. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.foebus.gr/stcontent.asp?catid=133> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

τις συνδικαλιστικές ενώσεις των επαγγελματιών φωτογράφων, οι οποίες τότε εκφράζονταν από την «πυραμίδα Ελλήνων φωτογράφων».[62]

Βασικός σκοπός είναι η συλλογική διαχείριση των πνευματικών δικαιωμάτων των φωτογράφων, δηλαδή ο οργανισμός εισπράττει και διανέμει στα μέλη του όσα δικαιώματα δεν είναι δυνατό από το νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας να εισπραχθούν ατομικά από κάθε φωτογράφο. Μεταξύ αυτών των δικαιωμάτων συμπεριλαμβάνεται η «εύλογη αμοιβή» που προβλέπεται για την ελεύθερη ιδιωτική αναπαραγωγή των φωτογραφικών έργων.

Επίσης ο «Φοίβος» μπορεί να παρέχει κάθε δυνατή νομική βοήθεια στους συνεταίρους όσον αφορά τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που του έχουν αναθέσει. Να διαχειρίζεται και να προστατεύει το πρωτογενές δικαίωμα όσων μελών του επιθυμούν την εκπροσώπησή τους κατά τη διάρκεια διαπραγματεύσεων συμβάσεων τους καθώς και την αντίστοιχη εκπροσώπησή τους ενώπιον δικαστηρίων σε ατομική βάση. Επίσης μπορεί να συνάπτει συμβάσεις με τους χρήστες για τον καθορισμό των όρων εκμετάλλευσης των έργων και της οφειλόμενης αμοιβής κ.ά.

[62] Πρόκειται για μία αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία που συστάθηκε από την «Ένωση Φωτορεπόρτερ Ελλάδας», την «Ένωση Φωτογράφων Εφαρμοσμένης και Δημιουργικής Φωτογραφίας» και την «Ένωση Καλλιτεχνών Φωτογράφων», η οποία συμμετείχε ως εκπρόσωπος της «Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Φωτογράφων».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Πνευματικά δικαιώματα στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

Εισαγωγή

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρατίθενται η έννοια του όρου 'βιβλιοθήκη' και τα είδη αυτής, το ρυθμιστικό πλαίσιο που εφαρμόζουν οι βιβλιοθήκες, καθώς και οι εξαιρέσεις που τις αφορούν.

4.1 Τι είναι βιβλιοθήκη

Πριν την εμφάνιση του ίντερνετ και της μηχανής αναζήτησης της Google, η βιβλιοθήκη αποτελούσε το χώρο όπου βρισκόταν συγκεντρωμένο το μεγαλύτερο μέρος της γνώσης του κόσμου. Εκεί ήταν δυνατή η άντληση πληροφοριών μέσα από βιβλία, περιοδικά και χάρτες. Στη σημερινή εποχή έχει εμπλουτιστεί και μη έντυπο πληροφοριακό υλικό όπως: δίσκους βινυλίου, βιντεοκασέτες, dvd, cd-rom, συνδρομές σε βάσεις δεδομένων και το διαδίκτυο (ALA, 2020).[63]

Οι βιβλιοθήκες χωρίζονται σε κατηγορίες ανάλογα:

- με το είδος αρχής που τις υποστηρίζει και τις συντηρεί
  - σχολικές βιβλιοθήκες
  - ιδιωτικές βιβλιοθήκες
  - βιβλιοθήκες εταιρειών
  - ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες
- με το είδος τεκμηρίων/υλικού που διαθέτουν
  - βιβλιοθήκες φωτογραφιών
  - βιβλιοθήκες διαφανειών
  - ψηφιακές βιβλιοθήκες
- με το θεματικό αντικείμενο
  - βιβλιοθήκες αρχιτεκτονικής
  - βιβλιοθήκες καλών τεχνών
  - νομικές βιβλιοθήκες
  - ιατρικές βιβλιοθήκες
  - στρατιωτικές βιβλιοθήκες
  - θεολογικές βιβλιοθήκες

[63] Βλέπε ALA (American Library Association), 2020. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.ala.org/> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020].

Στον χώρο των βιβλιοθηκών σημαντικά στηρίγματα και πρότυπα που στηρίζουν το θεσμό αυτό αποτελούν η βιβλιοθήκη του Κογκρέσου στις ΗΠΑ, η Βρετανική βιβλιοθήκη και η Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας κ.ά.

Η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη βρίσκεται στις ψηλότερες θέσεις της κατάταξης των βιβλιοθηκών μιας χώρας. Εξυπηρετεί τις ανάγκες της ανώτατης εκπαίδευσης (πανεπιστήμιο, κολλέγιο κλπ.), παρέχοντας στους ενδιαφερόμενους και στα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, συμβατικό, ηλεκτρονικό ή οπτικοακουστικό υλικό. Κάθε ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη επικεντρώνεται στη συλλογή υλικού ίδιας θεματικής με αυτής των μαθημάτων που παρέχει το πανεπιστήμιο στο οποίο ανήκει, γεγονός όμως που δεν αποκλείει και τη διάθεση άλλου γνωστικού αντικειμένου.

4.2 Τα πνευματικά δικαιώματα στις ελληνικές βιβλιοθήκες και η χρήση των Creative Commons

Τα μέλη σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία για τα πνευματικά δικαιώματα (ν. 2121/93) μπορούν να χρησιμοποιήσουν το υλικό μιας βιβλιοθήκης για τους εξής σκοπούς (Lekythos Library, χ.χ.):[64]

- Αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση (άρθρ. 18): επιτρέπεται, «εφόσον η αναπαραγωγή γίνεται για ιδιωτική χρήση εκείνου που την κάνει». Ο νόμος δεν καθορίζει με σαφήνεια την έκταση της επιτρεπόμενης αναπαραγωγής, παρόλα αυτά εννοείται ότι αφορά ένα μικρό τμήμα του έργου.
- Αναπαραγωγή για διδασκαλία (άρθρ. 21): επιτρέπεται «η αναπαραγωγή άρθρων (από εφημερίδες και περιοδικά), σύντομων αποσπασμάτων ή τμημάτων, εφόσον γίνεται αποκλειστικά για τη διδασκαλία ή τις εξετάσεις σε εκπαιδευτικό ίδρυμα».
- Αναπαραγωγή από βιβλιοθήκες και αρχεία (άρθρ. 22): επιτρέπεται η αναπαραγωγή ενός πρόσθετου αντιτύπου από μη κερδοσκοπικές βιβλιοθήκες ή αρχεία, που κατέχουν το έργο στη μόνιμη συλλογή τους, προκειμένου να το διατηρήσουν ή να το μεταβιβάσουν σε άλλη, μη κερδοσκοπική βιβλιοθήκη ή αρχείο, εφόσον είναι αδύνατη η προμήθεια του από την αγορά.
- Αναπαραγωγή προς όφελος τυφλών και κωφαλάλων (Ν 3057/2002, άρ. 81): επιτρέπεται «για χρήσεις που συνδέονται άμεσα με την αναπηρία και δεν έχουν εμπορικό χαρακτήρα». Με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού μπορούν να καθορισθούν οι όροι εφαρμογής της ρύθμισης, καθώς και η εφαρμογή της σε άλλες κατηγορίες προσώπων με αναπηρίες.

[64] Βλέπε Lekythos Library, χ.χ. *Νέες τεχνολογίες, νέες βιβλιοθήκες και νέα προβλήματα: τα πνευματικά δικαιώματα στην ψηφιακή εποχή.* [online] Διαθέσιμο από: <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/12051/arx014a.pdf?sequence=2> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

Ο γενικός κανόνας που διατρέχει την ελεύθερη χρήση έργων είναι: «Να μην εμποδίζεται η κανονική εκμετάλλευση ενός έργου και να μην θίγονται τα συμφέροντα των δικαιούχων πνευματικών δικαιωμάτων».

Καθώς η τεχνολογία αναπτύσσεται και δημιουργούνται συνεχώς νέοι τρόποι εισόδου των χρηστών στον κόσμο της πληροφορίας, κρίνεται απαραίτητη και η αλλαγή στον τρόπο διαχείρισης και προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων για τους δημιουργούς. έχει την επέκταση του εύρους των πνευματικών έργων που είναι διαθέσιμα, πάνω στο οποίο θα βασιστούν και όλα τα καινούργια έργα με στόχο να μοιραστούν νόμιμα.

Οι άδειες Creative Commons αποτελούν το δημοφιλέστερο τύπο αδειών, που εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπου ο δημιουργός του έργου δεν επιθυμεί να διατηρήσει ακέραιο το αποκλειστικό δικαίωμα εμπορικής χρήσης που διαθέτει. Ο χρήστης έχει το δικαίωμα να κάνει αναπαραγωγή, διανομή, μετατροπή και παρουσίαση ενός έργου, βάση των όρων και των προϋποθέσεων που έχει θέσει εξ αρχής ο δημιουργός (Αντωνοπούλου, 2011).[vi]

Πίνακας: Σύμβολα Creative Commons

	By	Attribution	Αναφορά	Απαιτείται αναφορά του δημιουργού ή του χορηγού της άδειας.
	Nc	Non commercial	Μη Εμπορική Χρήση	Δε μπορεί να χρησιμοποιηθεί το έργο για εμπορικούς σκοπούς.
	Nd	No Derivative Works	Όχι Παράγωγα Έργα	Δεν επιτρέπεται να αλλοιωθεί, να τροποποιηθεί ή να δημιουργηθεί κάτι νέο βασισμένο στο έργο.
	Sa	Share Alike	Παρόμοια διανομή	Εάν το έργο αλλοιωθεί, τροποποιηθεί ή δημιουργηθεί κάτι νέο βασισμένο στο έργο, το έργο που θα προκύψει θα μπορεί να διανεμηθεί μόνο με την ίδια ή παρόμοια άδεια.

Έτσι καταλήγουν σε έξι τακτικά χρησιμοποιούμενες άδειες σύμφωνα με την τρέχουσα έκδοση των CC 4.0. (Ελεύθερο Λογισμικό, 2015):[65]

	by	Αναφορά
	by-sa	Αναφορά - Παρόμοια διανομή
	by-nd	Αναφορά - Όχι παράγωγα έργα
	by-nc	Αναφορά - Μη εμπορική χρήση
	by-nc-sa	Αναφορά - Μη εμπορική χρήση - Παρόμοια διανομή
	by-nc-nd	Αναφορά - Μη εμπορική χρήση - Όχι παράγωγα έργα

Η παροχή των αδειών αυτών δίνει μία πιο ελεύθερη και εύκολη χρήση των πηγών. Ωστόσο πάντοτε υπάρχουν και πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Ξεκινώντας με τα πλεονεκτήματα έχουμε:

- εκτός από το δημιουργό, δικαίωμα χρήσης τους έχουν και οι δικαιούχοι πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων.
- προσφέρονται δωρεάν μέσω διαδικτύου.
- όλες οι άδειες CC προβλέπουν ως υποχρεωτική την αναφορά στο δημιουργό (attribution), με αποτέλεσμα να ικανοποιείται πάντα το δικαίωμα του δημιουργού να αναγνωρίζεται η πατρότητα του έργου του.

Ενώ από την άλλη τα μειονεκτήματα που μπορεί κανείς να συναντήσει στη χρήση των αδειών creative commons είναι τα ακόλουθα:

- οι άδειες CC δεν ανακαλούνται ακόμη και αν ο δημιουργός/ δικαιούχος επιλέξει να παύσει τη διανομή του έργου του. Σ' αυτή την περίπτωση οι χρήστες δεν χάνουν τα δικαιώματα που ήδη τους έχουν παραχωρηθεί και που συνδέονται με τυχόν αντίγραφα του έργου που έχουν ήδη τεθεί σε κυκλοφορία.
- με άδειες CC μπορεί να διατεθεί οποιοδήποτε έργο του πνεύματος, εξαιρουμένου του λογισμικού.

[65] Βλέπε Ελεύθερο Λογισμικό/Λογισμικό ανοικτού κώδικα, 2015. *Ένας απλός οδηγός για τις άδειες Creative Commons 4.0.* [online] Διαθέσιμο από: <https://creativecommons.ellak.gr/2015/08/21/enas-aplos-odigos-gia-tis-adies-creative-commons-4-0/> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

4.3 Άλλες σχετικές διαδικασίες

4.3.1 Κατάθεση αντιτύπων στην εθνική βιβλιοθήκη

Η πνευματική ιδιοκτησία στηρίζεται στην αρχή της προστασίας χωρίς διατυπώσεις. Το έργο προστατεύεται από τη δημιουργία του χωρίς να χρειάζεται η τήρηση ορισμένων διατυπώσεων για την κτήση ή την άσκηση του δικαιώματος (άρθρο 1 παρ. 1 και άρθρο 6 παρ. 2 Ν.2121/1993, άρθρο 5 παρ. 2 διεθνής σύμβασης Βέρνης).

Η κατάθεση αντιτύπων (Καλλινίκου, 2005)[66] στην Εθνική Βιβλιοθήκη αποτελεί μία καθαρά διοικητική διαδικασία που ως σκοπό έχει τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και τον εμπλουτισμό των εθνικών αρχείων, αλλά δεν αποτελεί προϋπόθεση για την κτήση ή την κατοχύρωση του δικαιώματος.

Ο νέος νόμος για την Εθνική Βιβλιοθήκη και τις δημόσιες βιβλιοθήκες προβλέπει ότι οι εκδότες ή οι ίδιοι οι συγγραφείς, όταν πρόκειται για αυτοέκδοση, υποχρεούνται να καταθέσουν δύο αντίτυπα του έργου που εκδίδουν στην Εθνική Βιβλιοθήκη και ακόμη δύο στη βιβλιοθήκη της Βουλής (άρ. 12 παρ. ν. 3149/2003). Η υποχρέωση κατάθεσης αφορά και τις οπτικοακουστικές και ηλεκτρονικές εκδόσεις, είτε σε φυσική μορφή, είτε σε μορφή πρόσβασης από το διαδίκτυο.

4.3.2 Εξαίρεση για τις βιβλιοθήκες

Η Οδηγία 2002/29 της επιτροπής, του Μαρτίου 2002 με το άρθρο. 5 και στην παράγραφο 3, επιτρέπει στις βιβλιοθήκες, σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, σε μουσεία ή σε αρχεία, την χρήση έργων ή άλλων προστατευόμενων αντικειμένων, με παρουσίαση ή διάθεση στο κοινό, που έχουν μοναδικό σκοπό την έρευνα ή/και την ιδιωτική μελέτη. Πάντως σε καμία περίπτωση τα έργα αυτά δεν πρέπει να διατίθενται με βάση συμβατικούς όρους αγοράς ή άδειας.

4.3.3 Δημόσιος δανεισμός

Το δικαίωμα δημόσιου δανεισμού εναρμονίστηκε σε κοινοτικό επίπεδο με την Οδηγία 92/100[67]. Η Δανία, Νορβηγία και Σουηδία ήταν οι πρώτες ευρωπαϊκές χώρες που είχαν θεσπίσει νομοθετικά το δικαίωμα αυτό (Καλλινίκου, 2005).[68] Ο δημόσιος δανεισμός χαρακτηρίζεται από τα εξής στοιχεία:

---

[66] Βλέπε Καλλινίκου Δ., 2005. *Αρχεία, Βιβλιοθήκες και Πνευματική Ιδιοκτησία.* [pdf] Διαθέσιμο από: < https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/11163/acabib002a.pdf?sequence=1> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

[67] Βλέπε αναλυτικότερα τι ορίζει η Οδηγία στην σελίδα 28

[68] Βλέπε Καλλινίκου Δ., 2005. *Αρχεία, Βιβλιοθήκες και Πνευματική Ιδιοκτησία*. [pdf] Διαθέσιμο από: <file:///C:/Users/Mr.%20Wilson/Downloads/materials_0025_7347%20(2).pdf> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

- χρήση για περιορισμένο χρονικό διάστημα
- να μην υπάρχει άμεσο ή έμμεσα οικονομικό όφελος
- η διάθεση να γίνεται αποκλειστικά από ιδρύματα που είναι ανοικτά στο κοινό, όπως δημόσιες και πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες, βιβλιοθήκες εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ιδιωτικές που δανείζουν βιβλία ή άλλο υλικό στο κοινό ή στα μέλη τους.

Στην Ελλάδα, με δεδομένη τη δεινή οικονομική κατάσταση των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, προτείνεται η δημιουργία ειδικής εξαίρεσης σε σχέση με το δικαίωμα δημοσίου δανεισμού. Έτσι, λοιπόν, σύμφωνα με την τροποποίηση του νόμου 2121/1993 από το ν. 4481/2017, επιτρέπεται ο δημόσιος δανεισμός έργων από τις βιβλιοθήκες των δημοσίων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (σχολικές βιβλιοθήκες) καθώς και από τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες που είναι μέλη του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Χωρίς να είναι απαραίτητη η άδεια του δημιουργού και χωρίς κάποια αμοιβή (ΟΠΙ, 2019).[69]

4.3.4 Αναπαραγωγή

Η αναπαραγωγή (ΟΠΙ, 2019)[70] πρέπει να εξετάζεται σύμφωνα με αυτόν που την κάνει. Συγκεκριμένα στα πλαίσια μιας βιβλιοθήκης υπάρχουν τα εξής είδη αναπαραγωγής:

- Αναπαραγωγή από τους χρήστες της βιβλιοθήκης: Η φωτοτύπηση ή λήψη φωτογραφιών του υλικού της, όταν αυτή γίνεται με μέσα που δεν ανήκουν στον χρήστη, τότε είναι μη ιδιωτική και επομένως αποδεκτή. (ν. 2121/1993 αρ. 18)
- Αναπαραγωγή από το προσωπικό της βιβλιοθήκης: Όσοι εργάζονται σε μία βιβλιοθήκη έχουν τη δυνατότητα να κάνουν αναπαραγωγή του υλικού της εάν πρόκειται για τη διατήρηση και συντήρηση του, ή εάν επιθυμούν να το μεταβιβάσουν σε κάποιον άλλον παρεμφερή οργανισμό. (ν. 2121/1993 αρ. 22)
- Αναπαραγωγή από διδάσκοντα: Επιτρέπεται στον καθηγητή η αναπαραγωγή ενός έργου ή αποσπάσματος αυτού για διδακτικούς λόγους ή για τις εξετάσεις των μαθητών του, χωρίς όμως σε αυτή του την ενέργεια να έχει εμπλακεί κάποιο μέλος της βιβλιοθήκης. Η εξαίρεση αφορά μόνο σε έντυπα έργα ή άρθρα νομίμως δημοσιευμένα σε εφημερίδες ή περιοδικά.

---

[69] Βλέπε ΟΠΙ (Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας), 2019. *Νόμος 4481/2017:Συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων και άλλα θέματα αρμοδιότητας Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.opi.gr/vivliothiki/4481-2017#a3> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020].

[70] Βλέπε ΟΠΙ (Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας), 2019. *Νόμος 2121/1993: Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα*. [online] Διαθέσιμο από: <https://www.opi.gr/vivliothiki/2121-1993#a22> [Προσπελάστηκε από 23 Φεβρουαρίου 2020].

Εξαιρούνται από το δικαίωμα αναπαραγωγής οι προσωρινές πράξεις αναπαραγωγής, οι οποίες είναι μεταβατικές ή παρεπόμενες και οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο και ουσιώδες τμήμα μιας τεχνολογικής μεθόδου, έχουν δε ως αποκλειστικό σκοπό να επιτρέψουν: α) την εντός δικτύου μετάδοση μεταξύ τρίτων μέσω διαμεσολαβητή ή β) τη νόμιμη χρήση, ενός έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου, και οι οποίες δεν έχουν καμία ανεξάρτητη οικονομική σημασία.

Σύμφωνα με το νόμο που ισχύει στην Ελλάδα για την αναπαραγωγή, η ελεύθερη παραγωγή φωτοαντιγράφων, ειδικά όταν πρόκειται για προστατευόμενο περιεχόμενο δεν επιτρέπεται, ενώ σε άλλες χώρες της ΕΕ η αναπαραγωγή από τις βιβλιοθήκες είναι ελεύθερη (ΤΕΙ Αθήνας 2020).[71]

Για παράδειγμα, στο Ηνωμένο Βασίλειο ο νόμος προβλέπει την αναπαραγωγή με φωτογράφηση αποδεκτή από εκπαιδευτικά ιδρύματα ή βιβλιοθήκες, με στόχο τη διατήρηση και την δημιουργία αποθέματος. Στο Λουξεμβούργο, γίνεται η εφαρμογή θεμιτής χρήσης (fair use), όπου η αναπαραγωγή ενός έργου το οποίο προστατεύεται επιτρέπεται, χωρίς να έχει ζητηθεί άδεια για χρήση από το συγγραφέα. Ενώ στην Ιταλία η φωτοαντιγράφηση βιβλίων των βιβλιοθηκών είναι ελεύθερη, όταν γίνεται για τους σκοπούς της λειτουργίας της βιβλιοθήκης.

4.3.5 Προσκτήσεις

Αναλόγως με το αναγνωστικό κοινό, η κάθε βιβλιοθήκη ρυθμίζει με τέτοιο τρόπο τη συλλογή της, ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του και επιπλέον φροντίζει να παρέχει πλούσια και αξιόπιστη πληροφορία.

Το υλικό μιας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης, και γενικώς μιας οποιασδήποτε βιβλιοθήκης, μπορεί να είναι ποικιλόμορφο όσον αφορά τη γλώσσα αλλά και το είδος (δήμος Θεσσαλονίκης, 2017).[72] Ο εμπλουτισμός του είναι μια αέναη διαδικασία, αφού η εκδοτική παραγωγή της ενδοχώρας και του υπόλοιπου κόσμου αυξάνεται διαρκώς. Ωστόσο, αυτό δεν συνεπάγεται ότι οτιδήποτε έχει εκδοθεί και ταιριάζει με τη θεματική της βιβλιοθήκης, πρέπει και να εισάγεται στη συλλογή της. Πριν την απόκτηση νέου υλικού καλό είναι να γίνεται μια αξιολόγηση αυτού, μιας και δεν είναι εφικτό η εισαγωγή πολύ μεγάλου όγκου βιβλίων στο χώρο μιας βιβλιοθήκης, όταν πρόκειται για έντυπη μορφή.

Το πως αποκτά υλικό μια βιβλιοθήκη, γίνεται κυρίως με τους ακόλουθους τρόπους: μέσω αγοράς, μέσω δωρεάς (από κάποιον φορέα, οργανισμό ή και ιδιώτη), είτε μέσα από ανταλλαγές κυρίως με άλλες βιβλιοθήκες. Στην κατοχή της η βιβλιοθήκη δεν δύναται να έχει μόνο βιβλία, έντυπα

[71] Βλέπε Ανοιχτά ακαδημαϊκά μαθήματα στο ΤΕΙ Αθήνας, 2020. [online] Διαθέσιμο από: <https://ocp.teiath.gr/> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

[72] Βλέπε Δήμος Θεσσαλονίκης, 2017. *Κανονισμός λειτουργίας δικτύου Βιβλιοθηκών δήμου Θεσσαλονίκης*. [pdf] Διαθέσιμο από: <https://thessaloniki.gr/wp-content/uploads/2018/01/kanonismos_2017.pdf> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

ή ηλεκτρονικά, αλλά και περιοδικά, οπτικοακουστικό υλικό, χάρτες, δίσκους βινυλίου, dvd αλλά και συνδρομές για βιβλία, άρθρα και περιοδικά μέσω διαδικτύου.

Κεφάλαιο 5. Φορείς που διαχειρίζονται περιεχόμενο

Εισαγωγή

Έχοντας αποσαφηνίσει στα προηγούμενα κεφάλαια τη δημιουργία και την εφαρμογή της πνευματικής ιδιοκτησίας εντός και εκτός Ελλάδας, τα δικαιώματα που προσφέρει στους δημιουργούς, καθώς και τους φορείς που είναι υπεύθυνοι για την ορθή εφαρμογή της, έρχεται το πέμπτο κεφάλαιο να προβάλει η χρήση της νομοθεσίας αυτής στο χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

5.1 Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ)

Πρόκειται για τον σύνδεσμο ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών,[73] ο οποίος απαρτίζεται από όλα τα Πανεπιστήμια και τα Τεχνολογικά Ιδρύματα της χώρας. Ο σύνδεσμος συστάθηκε σύμφωνα με το άρθρο 17 του ν. 3404/2005 και αποτελεί τη φυσική εξέλιξη της κοινοπραξίας ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Οι βασικοί στόχοι του συνδέσμου είναι οι ακόλουθοι (ν. 3404 /άρθρ. 17):

- η εξοικονόμηση πόρων και παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών υποστήριξης του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων
- η χάραξη κοινής στρατηγικής στον τομέα της πρόσβασης σε ηλεκτρονικό υλικό, με σκοπό την αποτελεσματικότερη για τη χώρα διαχείριση των πηγών πληροφόρησης
- η υιοθέτηση κοινών προτύπων και δεικτών απόδοσης των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών
- η συντονισμένη ανάπτυξη των συλλογών των βιβλιοθηκών - μελών του συνδέσμου
- η επέκταση του κεντρικού συστήματος διαδανεισμού σε εθνικό επίπεδο.

5.2 Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

5.2.1 Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης Ιονίου Πανεπιστημίου

Η βιβλιοθήκη του ιονίου πανεπιστημίου παρέχει στον χρήστη πρόσβαση στο δημόσιο κατάλογο της, σε ηλεκτρονικές πηγές και σε θεματικές πύλες. Το μεγαλύτερο μέρος του υλικού της βιβλιοθήκης δανείζεται, εκτός φυσικά από σπάνια βιβλία, εγκυκλοπαίδειες κ.α. Ωστόσο μόνο φοιτητές και καθηγητές που ανήκουν στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο και μέλη της ευρύτερης εκπαιδευτικής, επιστημονικής και ερευνητικής κοινότητας που διαμένουν μόνιμα στην Κέρκυρα, έχουν την δυνατότητα να δανειστούν και να κάνουν χρήση του υλικού της βιβλιοθήκης. Ενώ μέσω του

[73] Βλέπε ΣΕΑΒ (Σύνδεσμός Ελληνικά Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών). [online] Διαθέσιμο από: <http://www.seab.gr/> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

διαδανεισμού, η βιβλιοθήκη μπορεί να προμηθεύσει τους χρήστες της με υλικό που δεν διαθέτει στη συλλογή της, μέσω άλλων βιβλιοθηκών.

Σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα των φοιτητών στη βιβλιοθήκη, η διαδικασία κατάθεσης πτυχιακών, διπλωματικών και διδακτορικών διατριβών είναι η εξής: Πρωτίστως, συμπληρώνεται μια φόρμα με τα στοιχεία κάθε φορά του φοιτητή, καθώς και τον τίτλο της εργασίας του, μαζί με τον επιβλέποντα καθηγητή. Η δήλωση αυτή επιτρέπει τη δημοσίευση της εργασίας στο ιδρυματικό αποθετήριο. Επιπλέον δηλώνει τον τρόπο με τον οποίο επιθυμεί ο φοιτητής να χρησιμοποιηθεί η εργασία του, επιλέγοντας μία από τις άδειες χρήσης creative commons, για την καλύτερη διασφάλιση των πνευματικών δικαιωμάτων. Η πιο συνηθισμένη άδεια είναι «CC-Αναφορά Δημιουργού-Μη εμπορική χρήση-Όχι παράγωγα έργα».[74]

Όπως στις περισσότερες βιβλιοθήκες έτσι και εδώ, η φωτοτύπηση ολόκληρων βιβλίων απαγορεύεται (σύμφωνα με το ν. 2121/1993 & 3057/2002) χωρίς την άδεια του κατόχου των πνευματικών δικαιωμάτων.[75] Η φωτοτύπηση μικρής έκτασης, π.χ. μερικών σελίδων, επιτρέπεται αποκλειστικά για προσωπική μελέτη ή έρευνα, ή για την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας. Ωστόσο, τα μη δανειζόμενα βιβλία, που αναφέρθηκαν παραπάνω, εξαιρούνται και από τη φωτοτύπηση, λόγω του μεγάλου σχήματος, αλλά και για να προστατευθούν από τη φθορά.

Εικόνα 1: Βιβλιοθήκη Ιονίου Πανεπιστημίου

[74] Βλέπε Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης Ιόνιο Πανεπιστήμιο, © 2003. *Κατάθεση Πτυχιακών-Διπλωματικών Εργασιών και Διδακτορικών Διατριβών.* [online] Διαθέσιμο από: < http://iup.ionio.gr/uploads/Dissertations%20in%20Library%20Electronic%202nd%20ed%206-2019.pdf> [Προσπελάστηκε από 23 Φεβρουαρίου 2020].

[75] Βλέπε Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης Ιόνιο Πανεπιστήμιο. *Αναπαραγωγή Υλικού.* [online] Διαθέσιμο από: «http://iup.ionio.gr/modules.php?name=FAQ&myfaq=yes&id_cat=13&categories=%C1%ED%E1%F0%E1%F1%E1%E3%F9%E3%DE+%D5%EB%E9%EA%EF%FD» [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

5.2.2 Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης λειτουργεί ενιαία βιβλιοθήκη[76] που περιλαμβάνει την κεντρική βιβλιοθήκη και τα παραρτήματά της (θεματικές και βιβλιοθήκες τμημάτων).

Στους χώρους και στο σύνολο του υλικού της βιβλιοθήκης μπορούν να έχουν πρόσβαση όλο το διδακτικό προσωπικό του πανεπιστημίου, οι φοιτητές του και όσοι δεν είναι μέσα από το χώρο του πανεπιστημίου αλλά έχουν την κάρτα της βιβλιοθήκης έναντι αντιτίμου.

Όσον αφορά, τη φωτοαντιγραφή και ψηφιακή αναπαραγωγή του υλικού της, επιτρέπεται στα τεκμήρια μετά το 1930, εκτός των τεκμηρίων που είναι μέρος των κλειστών και σπάνιων συλλογών. Επιπλέον, για λόγους προφύλαξης των βιβλίων από τυχόν περαιτέρω φθορές, απαγορεύεται η φωτοτύπηση και σε όσα είναι ευαίσθητα. Συνεπώς, επιτρέπεται (ΒΙΚΕΠ Αριστοτελείου Πανεπιστήμιου) η φωτοτυπική αναπαραγωγή υλικού προστατευμένου από πνευματικά δικαιώματα χωρίς την άδεια του δημιουργού, μόνο για ιδιωτική (προσωπική) χρήση και αποκλειστικά για τμήματα ενός έργου (π.χ. βιβλίο, άρθρο, διατριβή κ.ά.).[77]

Στο φοιτητή, έπειτα από την εκπόνηση και την κατάθεση της εργασίας του, ανήκουν πλέον τα πνευματικά δικαιώματα της εργασίας, όπου σε συνεννόηση με τον επιβλέποντα καθηγητή καθορίζεται η χρήση αυτής (π.χ. παρουσιάσεις σε συνέδρια, επιστημονικά άρθρα, κεφάλαιο βιβλίου κ.ά.)[78].

---

[76] Βλέπε Βιβλιοθήκη Κέντρο Πληροφόρησης-Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2018. *Κανονισμός Λειτουργίας.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.lib.auth.gr/node/167/> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

[77] Βλέπε Βιβλιοθήκη Κέντρο Πληροφόρησης-Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2018. *Πνευματικά δικαιώματα, Λογοκλοπή: Πνευματικά δικαιώματα.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.lib.auth.gr/el/%CF%80%CE%BD%CE%B5%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%BA%CE%BB%CE%BF%CF%80%CE%AE-%CF%80%CE%BD%CE%B5%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

[78] Βλέπε Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2015. *Οδηγός εκπόνησης πτυχιακής εργασίας*. [pdf] Διαθέσιμο από: <https://www.nured.auth.gr/dp7nured/sites/default/files/files/Odigos_gia_Ptixiakes_2015.pdf> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020].

Εικόνα 2: Βιβλιοθήκη Αριστοτελείου Πανεπιστημίου

Εικόνα 3: Βιβλιοθήκη Αριστοτελείου Πανεπιστημίου

Συνδρομές Βιβλιοθήκης ΒΙΚΕΠ Αριστοτελείου Πανεπιστήμιου.[79] Οι ηλεκτρονικές πηγές που διατίθενται μέσω του διαδικτυακού της τόπου, δεν αποτελούν πνευματική ιδιοκτησία της. Η βιβλιοθήκη υπογράφει κάθε χρόνο συμφωνία εξασφαλίζοντας έτσι την πρόσβαση και χρήση των πηγών από τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας του πανεπιστημίου. Η χρήση αυτών υπάγεται στους όρους χρήσης που ορίζουν οι εκδότες/διαθέτες των ηλεκτρονικών πηγών κατά την υπογραφή της εκάστοτε συμφωνίας (license agreement) και στην ισχύουσα ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία.

5.2.3 Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το εθνικό καποδιστριακό πανεπιστήμιο Αθηνών αποτελεί το μεγαλύτερο ακαδημαϊκό ίδρυμα της Ελλάδας, έχοντας έτσι και μια από τις μεγαλύτερες και καλύτερες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Στόχοι[80] της βιβλιοθήκης είναι:

- η ανάπτυξη και διατήρηση συλλογών βιβλίων, επιστημονικών περιοδικών και οποιουδήποτε άλλου πληροφοριακού υλικού

[79] Βλέπε Βιβλιοθήκη Κέντρο Πληροφόρησης-Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2018. *Πνευματικά δικαιώματα, Λογοκλοπή: Πνευματικά δικαιώματα.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.lib.auth.gr/el/%CF%80%CE%BD%CE%B5%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%BA%CE%BB%CE%BF%CF%80%CE%AE-%CF%80%CE%BD%CE%B5%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

[80] Βλέπε Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2016. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.lib.uoa.gr/plirofories/genika.html> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

- η ανάπτυξη και διατήρηση συλλογών υλικού με αρχειακή ή ιστορική αξία
- η παροχή υπηρεσιών χρήσης της βιβλιοθήκης στην ακαδημαϊκή κοινότητα (μέλη Δ.Ε.Π., ερευνητές, φοιτητές, ΑμεΑ, λοιπό προσωπικό)
- η εξασφάλιση πρόσβασης σε ένα ευρύ φάσμα ηλεκτρονικών πηγών, όπως περιοδικά, βιβλία, βιβλιογραφικές βάσεις, ψηφιακές συλλογές και θεματικές πύλες, ενώ συμμετέχει και στο δίκτυο διαδανεισμού ελληνικών βιβλιοθηκών - ΔΔΕΕ
- καθώς και η ενεργητική προβολή και διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, όπως και άλλες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, για να μπορέσει να προφυλάξει τα πνευματικά δικαιώματα των συγγραφέων των βιβλίων που διαθέτει και όλων των ηλεκτρονικών πηγών που διατίθενται, έχει αποκτήσει ετήσια συνδρομή στο λογισμικό εντοπισμού λογοκλοπής Turnitin. Η χρήση του συμβάλει αποτελεσματικά τόσο στον έλεγχο, όσο και στην αποτροπή ενδεχόμενης λογοκλοπής στις εργασίες που παράγονται από τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας.

Εικόνα 4: Βιβλιοθήκη Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Οι χρήστες της βιβλιοθήκης που έχουν πρόσβαση στο έντυπο, στο ψηφιακό υλικό και στις ηλεκτρονικές πηγές, καλούνται και εδώ να αποδεχτούν τις ισχύουσες διατάξεις του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων σχετικά με την αναπαραγωγή αυτών.

Ο φοιτητής ύστερα από την ολοκλήρωση της πτυχιακής/διπλωματικής του εργασίας και την κατάθεση της στη βιβλιοθήκη του πανεπιστημίου, επιλέγει εάν επιθυμεί: την πρόσβαση στο πλήρες κείμενο της εργασίας του εντός του δικτύου του ΕΚΠΑ και εάν θέλει να εμφανίζεται ολόκληρη η εργασία μετά από έξι μήνες. Για να ανεβεί η εργασία στο διαδίκτυο πρέπει να έχει δοθεί εκ των προτέρων υπεύθυνη δήλωση από το συγγραφέα. Με τον τρόπο αυτό ο δικαιούχος δηλώνει πως επιζητά να διαχειριστεί τα πνευματικά δικαιώματα που έχει πάνω στο έργο του.

5.2.4 Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

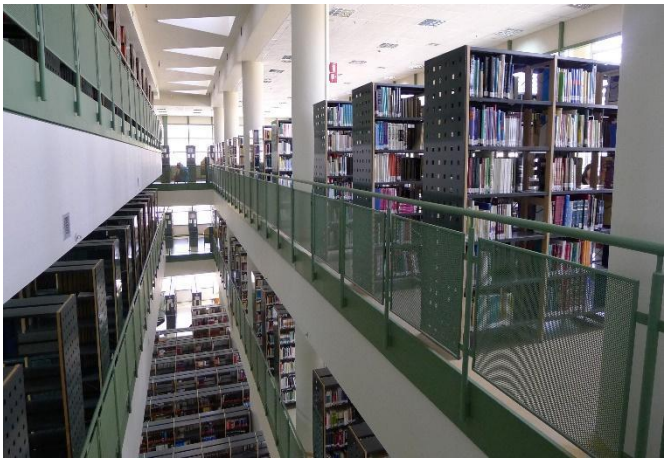
Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων από την ίδρυση του το 1964 έως και το 1973, λειτουργούσε ως Παράρτημα του Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.[81] Σήμερα αποτελεί τη μεγαλύτερη ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη και στεγάζεται σε ένα εξαώροφο κτίριο εξαιρετικού αρχιτεκτονικού σχεδιασμού.

Στον δανεισμό του υλικού της συμμετέχουν τα εγγεγραμμένα μέλη, με την επίδειξη της κάρτας της βιβλιοθήκη. Τόμοι περιοδικών και τεκμήρια που δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη η καταγραφή τους δεν δανείζονται.[82]

Είναι επιτρεπτή η φωτοτύπηση και γενικότερα η αντιγραφή μικρού μέρος των τεκμηρίων της με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων του δημιουργού.

Εικόνα 5: Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Εικόνα 6: Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

5.2.5 Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης αποτελείται από την Κεντρική Βιβλιοθήκη στο Ρέθυμνο - που υποστηρίζει τις Ανθρωπιστικές, τις Κοινωνικές και τις Επιστήμες Αγωγής - και τη Βιβλιοθήκη στο Ηράκλειο - που υποστηρίζει τη Σχολή Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών (ΣΘΤΕ) και την Ιατρική.[83]

---

[81] Βλέπε Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης-Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 2015. *Ιστορία της Βιβλιοθήκης.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.lib.uoi.gr/web/guest/library-history> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

[82] Βλέπε Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης-Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 2015. *Δανεισμός.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.lib.uoi.gr/web/guest/circulation> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

[83] Βλέπε Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης-Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2007. *Γνωριμία με τη βιβλιοθήκη.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.lib.uoc.gr/info/about/basics/> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

Όπως ακριβώς και στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, έτσι κι εδώ οι χρήστες[84] της βιβλιοθήκης μπορούν να είναι οι φοιτητές και το διδακτικό προσωπικό του πανεπιστημίου, αλλά και μέλη της ευρύτερης εκπαιδευτικής, επιστημονικής και ερευνητικής κοινότητας που διαμένουν μόνιμα στο Ρέθυμνο και το Ηράκλειο, καθώς και εταιρείες και οργανισμοί. Όλοι ο χρήστες έχουν δικαίωμα στη χρήση των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης, όπως στο δανεισμό του υλικού (φυσικά όχι του συνόλου των τεκμηρίων που κατέχει η βιβλιοθήκη) και στο διαδανεισμό υλικού από άλλες βιβλιοθήκες.

Η φωτοτύπηση είναι επιτρεπτή στο μεγαλύτερο του υλικού, ακόμη και στην σπάνια συλλογή αν και εφόσον η διαδικασία δεν θα επιφέρει φθορές στα τεκμήρια. Το αρχειακό υλικό του Πανεπιστημίου Κρήτης, εφόσον δεν παραβιάζονται οι εκάστοτε ισχύοντες νόμοι και διατάξεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας, αναπαράγεται κατόπιν ειδικής αιτήσεως που συμπληρώνει ο ενδιαφερόμενος προς το τμήμα των κλειστών συλλογών.

Στο Πανεπιστήμιο της Κρήτης για να κατατεθεί μια εργασία στη βιβλιοθήκη με σκοπό να ενταχθεί στο ιδρυματικό καταθετήριο, θα πρέπει παράλληλα με την εργασία να κατατεθεί συμπληρωμένο και το έντυπο κατάθεσης. Το έντυπο αυτό, πέρα από τη παροχή κάποιων δεδομένων που αφορούν το δημιουργό και την εργασία του, περιγράφει τους όρους σύμφωνα με τους οποίους εντάσσεται μια εργασία στο ιδρυματικό καταθετήριο του πανεπιστημίου Κρήτης

Τέλος, και αυτή η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη κάνει χρήση του προγράμματος Turnitin με σκοπό τη διασταύρωση της αυθεντικότητας των εργασιών της φοιτητικής κοινότητας από τους καθηγητές.

Εικόνα 7: Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κρήτης

[84] Βλέπε Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης-Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2007. *Ποιοι θεωρούνται χρήστες.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.lib.uoc.gr/info/absrv/circulation/usr/?styl=> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

5.2.6 Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης του Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Αιγαίου είναι η μοναδική στην Ελλάδα που λειτουργεί σε έξι διαφορετικά νησιά της χώρας, έχοντας έτσι τη μορφή δικτύου βιβλιοθηκών με παραρτήματα. Μέλη της είναι οι φοιτητές και το διδακτικό προσωπικό του πανεπιστημίου, αλλά και μέλη της ευρύτερης εκπαιδευτικής, επιστημονικής και ερευνητικής κοινότητας που διαμένουν στα νησιά.[85]

Οι χρήστες μπορούν να δανειστούν το υλικό που διαθέτει η βιβλιοθήκη εκτός από:

- πληροφοριακά βιβλία
- τεύχη περιοδικών
- οπτικοακουστικό υλικό
- υλικό που έχει υποστεί φθορά και χρειάζεται συντήρηση
- τεκμήρια της συλλογής της γκρίζας βιβλιογραφίας (πτυχιακές και μεταπτυχιακές εργασίες, διδακτορικές διατριβές, τεχνικές αναφορές)
- σπάνιο υλικό
- τα νέο εισερχόμενα βιβλία πριν την πλήρη βιβλιοθηκονομική επεξεργασία τους.

Όλα τα παραρτήματα της βιβλιοθήκης των νησιών διαθέτουν φωτοτυπικά μηχανήματα για την εξυπηρέτηση των χρηστών, ωστόσο θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις διατάξεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας και προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων, οι οποίες μεταξύ άλλων, απαγορεύουν την καθολική αντιγραφή ενός έργου.[86]

Μόλις ολοκληρώσει της εργασίας του ο φοιτητής, και κατά τη διάρκεια της κατάθεσης της στη βιβλιοθήκη του πανεπιστημίου επιλέγει της αντίστοιχη άδεια διάθεσης *Άδεια διάθεσης για πτυχιακές και μεταπτυχιακές εργασίες* ή *Άδεια διάθεσης για διδακτορικές διατριβές και άλλο υλικό*. Βέβαια από το Σεπτέμβριο του 2017 και μετά από απόφαση της Συγκλήτου (79/05/09.2017 θέμα 6.1) είναι πλέον προαιρετική η κατάθεση της γκρίζας βιβλιογραφίας σε έντυπη μορφή στο αποθετήριο. Εντούτοις η κατάθεση της εργασίας σε ηλεκτρονική μορφή παραμένει υποχρεωτική. Η πρόσβαση στο περιεχόμενο των πτυχιακών και μεταπτυχιακών εργασιών θα είναι υποχρεωτικά ανοικτή, στο πλαίσιο υιοθέτησης εκ μέρους του πανεπιστημίου Αιγαίου πολιτικής ανοικτής πρόσβασης[87].

---

[85] Βλέπε Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης-Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2015. *Κατηγορίες χρηστών-Δανεισμός.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.lib.aegean.gr/el/daneismoi> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

[86] Βλέπε Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης-Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2015. *Αναπαραγωγή βιβλίων.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.lib.aegean.gr/el/anaparagogi-vivlion> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].

[87] Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2015. *Κατάθεση τεκμηρίου γκρίζας βιβλιογραφίας.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.lib.aegean.gr/el/katathesi-tekmirioy-gkrizas-vivliografias> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020].

Εικόνα 8: Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Αιγαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Συμπεράσματα

Είναι γεγονός, λοιπόν, πως η δημιουργία των νομοθεσιών παγκοσμίως για τα πνευματικά δικαιώματα του δημιουργού σε σχέση με τα έργα και τις ιδέες του, ωφέλησε στην καλύτερη αντιμετώπιση της αντιγραφής και την παρουσίαση των έργων του ως έργα τρίτων. Ήδη από το 1710 στην Αγγλία έχουμε τον πρώτο νόμο για την κατοχύρωση της διανοητικής ιδιοκτησίας, Στη Ελλάδα το 1835 δημιουργήθηκε ένας πρώτος νόμος, για να πάρει πιο πλήρης μορφή το 1920.

Στο πρώτο κεφάλαιο, αναλύθηκαν οι όροι δημιουργός, έργο και τι ακριβώς συμβαίνει με τα 'ορφανά έργα', ενώ δεν γινόταν να παραλειφθεί η απειλή της πειρατείας. Ιδιαιτέρως την σημερινή εποχή, που η ανάπτυξη της τεχνολογίας καθιστά πιο εύκολο το έργο της. Σημαντική αναφορά είναι η δημιουργία του copyright, όπου αρωγός για την προστασία του και της πιο εύκολης και γρήγορης ανακάλυψης της αντιγραφής, είναι το υδατόσημο. Πρόκειται για ένα σχέδιο (διαφορετικό κάθε φορά αναλόγως με τον εκδοτικό οίκο) ενσωματωμένο στο χαρτί, που του επιτρέπει να εμφανίζεται μόνο όταν πίσω του υπάρχει έντονο φως.

Αναφερθήκαμε στο εθνικό και διεθνές νομοθετικό πλαίσιο, με έναυσμα της συνειδητοποίησης για τη δημιουργία ενός νόμου που θα είναι ικανός να καλύψει τις ανάγκες και τις ανησυχίες των δημιουργών. Φυσικά, κάτι τέτοιο δεν ήταν δυνατόν να επιτευχθεί από την πρώτη προσπάθεια, κι ως εκ τούτου οι αναρίθμητοι νόμοι σε παγκόσμια κλίμακα και οι συνεχείς προσθήκες και μεταρρυθμίσεις μέχρι και σήμερα θεωρούνται αναγκαίες. Σημαντικότεροι νόμοι, συμφωνίες, συμβάσεις και οργανισμοί στην ιστορία της πνευματικής ιδιοκτησίας, ίσως θεωρούνται: η σύμβαση της Ρώμης (1961), την συμφωνία TRIPs, τον παγκόσμιο οργανισμό WIPO, στον ελληνικό χώρο τους νόμους 2121/1993 και 4481/2017, και τον οργανισμό ΟΠΙ.

Διευκρινίστηκαν τα επιμέρους δικαιώματα που χωρίζεται η πνευματική ιδιοκτησία, τα όποια είναι το περιουσιακό δικαίωμα, το ηθικό δικαίωμα και το συγγενικό δικαίωμα, αλλά και περιορισμοί των εξουσιών. Κυρία έμφαση δόθηκε στους φορείς συλλογικής διαχείρισης που είναι υπεύθυνη για τη μέριμνα και εφαρμογή της νομοθεσίας στον ελληνικό χώρο, όπως: ο οργανισμός συλλογικής διαχείρισης έργων λόγου, η ένωση δικαιούχων έργων μουσικής, ο international federation phonography industry και ο GEA.

Ταυτόχρονα, παρουσιάστηκε η ένταξη της νομοθεσίας στη λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, ζώσης σημασία, αφού κρίνεται απαραίτητη, λόγω του μεγάλου όγκου εργασιών και χρήση βιβλιογραφίας (έντυπης ή ηλεκτρονικής) από φοιτητές, καθηγητές και ερευνητές.

Επιπλέον, ως μια διέξοδος του χρήστη στην χρήση της βιβλιογραφίας, έρχονται να δώσουν οι άδειες Creative Commons. Παρέχουν στο κοινό ένα είδος ελευθερίας, που όμως κι εδώ ο δημιουργός έχει ορίσει τους τρόπους και τα μέσα με τα οποία μπορεί ο χρήστης να αξιοποιήσει το/-α έργο/-α του.

Τι συμβαίνει με τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και τα πνευματικά δικαιώματα; Οι βιβλιοθήκες των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων στην Ελλάδα ενώνονται κάτω από την στέγη του ΣΕΑΒ Για αυτές οι νόμοι προβλέπουν εξαιρέσεις, σέβονται την νομοθεσία, προστατεύουν το δικαίωμα του δημιουργού όπως αυτό προβλέπεται από τους νόμους κατάθεσης γκρίζας βιβλιογραφίας. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μέση της Heal-link και των συμβάσεων που υπογράφουν με τους εκδότες σε διεθνές και εθνικό επίπεδο αναγνωρίζουν και τηρούν το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο.

Εν κατακλείδι, η σπουδαιότητα που έχουν τα πνευματικά δικαιώματα, μπορεί να διαπιστωθεί από τα παραδείγματα της παρούσας εργασίας, μιας και τα περισσότερα ακαδημαϊκά ιδρύματα, αν όχι όλα, χρησιμοποιούν προγράμματα και λογισμικά ανίχνευσης αντιγραφής και λογοκλοπής ακαδημαϊκών εργασιών, όπως είναι το Turnitin. Ωστόσο είναι φανερό πως υπάρχουν ακόμη περιθώρια βελτίωσης, ανάπτυξης και εφαρμογής των διατάξεων της νομοθεσίας, όχι μόνο όσο αναφορά τα πανεπιστήμια στην Ελλάδα, αλλά και παγκόσμιος .

6.1 Προβληματισμοί

Ένας από τους φορείς συλλογικής διαχείρισης που αναφέρθηκαν στην εργασία, είναι η ΑΕΠΙ (Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας ΑΕ.). Παρά τα σχεδόν 80 χρόνια λειτουργίας της στο χώρο της προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων των δικαιούχων και δημιουργών μουσικών έργων, εξαιτίας οικονομικών ατασθαλιών επί σειρά ετών και μηνύσεων στο όνομα της, ανεστάλη η λειτουργία της, όπου το 2018 έκλεισε εντελώς.

Η εταιρία αυτή έδωσε τη θέση της, σε έναν νέο οργανισμό (Protagon, 2020)[88] την Ειδική Υπηρεσία Έκτακτης Διαχείρισης Δικαιωμάτων (ΕΥΕΔ) , προκειμένου να μην χαθούν πολύτιμα και ιστορικά ρεπερτόρια του ελληνικού τραγουδιού. Καθώς όμως, ο οργανισμός αποτελεί ένα μεταβατικό στάδιο με περιορισμένο χρόνο λειτουργίας, οι δημιουργοί (στιχουργοί, συνθέτες) συνασπίστηκαν από τα τέλη Μαΐου του 2019, σε ένα νέο συλλογικό όργανο υπό τον τίτλο ΕΔΕΜ, την Ένωση Δικαιούχων Έργων Μουσικής , προκειμένου να έχουν οι ίδιοι οι δημιουργοί τον έλεγχο των δικαιωμάτων τους, αφού θα είναι εκείνοι που θα τον διοικούν.

Γίνεται, συνεπώς, εμφανές πως για χρόνια δεν αποδιδόταν το σύνολο των οικονομικών κερδών στον κάθε δημιουργό, αλλά ένα μέρος τους καταχραζόνταν από την εταιρεία, (ΑΕΠΙ). Επιπρόσθετα, υπήρξε ο κίνδυνος να χαθούν στο διάστημα των δύο αυτών ετών της αλλαγής, έργα μείζωνος αξίας του ελληνικού ρεπερτορίου. Η δουλειά μιας ολόκληρης ζωής των δημιουργών βρισκόταν και βρίσκεται ακόμη και σήμερα στον αέρα.

---

[88] Βλέπε Protagon, 2020. *Τραγούδι: ο μύλος με τα πνευματικά δικαιώματα.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.protagon.gr/epikairotita/tragoudi-o-mylos-me-ta-pnevmatika-dikaiwmata-44341986866> [Προσπελάστηκε 2 Φεβρουαρίου 2020].

Πώς ξέρουμε ότι δεν ενδέχεται να δημιουργηθεί ακριβώς το ίδιο και με τους δημιουργούς του λόγου; Τι είναι αυτό που πιθανόν θα πρέπει να γίνει με απώτερο σκοπό να αποφευχθεί μια επιπλέον «καταστροφή» στο χώρο της πνευματικής ιδιοκτησίας;

Βιβλιογραφία

Ελληνόφωνη Βιβλιογραφία

1. Ανδρουτσόπουλος, Δ. 2010. *Ερμηνευτικό λεξικό όρων.* Αθήνα: Δεδεμάδη.
2. Γεωργία, Α., 2011. *Ψηφιακό Βιβλίο και Διαχείριση Πνευματικής Ιδιοκτησίας*.
3. Γεωργιάδης, Α. Σ., 2019. *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*. Αθήνα: Σάκκουλας.
4. Δασκαλάκη, Κ., Δομαζάκη, Β., Καρατζής, Δ., Κλόγκα, Ε., Παπακωνσταντίνου, Ε.,1976 *Εγκυκλοπαίδεια Δομή*. Αθήνα.
5. Καϊάφα-Γκμπάντι, Συμεωνίδου-Καστανίδου, 2019. *Αξιόποινες προσβολές της πνευματικής ιδιοκτησίας/ Ειδικοί ποινικοί νόμοι*. Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
6. Καλλινίκου, Δ., 2000. *Πνευματική ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα. Αθήνα: Δίκαιο και οικονομία.* Αθήνα: Σάκκουλα.
7. Καλλινίκου, Δ., 2001. *Η πνευματική ιδιοκτησία στις αρχές του 21ου αιώνα*. [pdf] Διαθέσιμο από:<https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/10852/ilektr009a.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Προσπελάστηκε 5 Φεβρουαρίου 2020]
8. Κοριατοπούλου -Αγγέλη, Π., Τσίγκου, Χ., 2008. *Πνευματική Ιδιοκτησία: λημματογραφημένη ερμηνεία.* Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
9. Κοτσίρης, Λ., 2005 *Δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας*. Αθήνα: Σάκκουλα.
10. Κουμάντος, Γ., 2002 *Πνευματική Ιδιοκτησία*. Αθήνα: Σάκκουλα.
11. Μαρίνος, Μ. Θ., 2004. *Πνευματική ιδιοκτησία.* Αθήνα: Σάκκουλα.
12. Νόμος 2121/1993 *Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα*. Αθήνα: Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας. [online] Διαθέσιμο από: <https://www.opi.gr/vivliothiki/2121-1993> [Προσπελάστηκε 5 Φεβρουαρίου 2020].
13. Νόμος 4481/2017 *Συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων και άλλα θέματα αρμοδιότητας Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.opi.gr/vivliothiki/4481-2017> [Προσπελάστηκε 5 Φεβρουαρίου 2020].

Ξενόφωνη Βιβλιογραφία

1. Dreier, T., 2006 *Concise European copyright law*. The Netherlands: Wolters Kluwer.
2. Dr. Gervais, D., 2006 *Collective management of copyright and related rights*. The Netherlands: Wolters Kluwer.
3. Macmillan, F.,2005. *New directions in copyright law/volume I.* Cheltenham: Edward Elgar.
4. Mcjohn, S.M., 2006. *Copyright examples and explanations.* New York: Aspen Publishers.

Δικτυογραφία

1. 8ο Διατμηματικό Μουσικολογικό Συνέδριο, 2016. *Επιδράσεις και αλληλεπιδράσεις.* [pdf] Διαθέσιμο από: <https://musicology.mus.auth.gr/wp-content/uploads/2016/11/conf2016prog.pdf> [Προσπελάστηκε 23 Σεπτεμβρίου 2019].
2. Ανώνυμη Εταιρία Πνευματικής Ιδιοκτησίας - ΑΕΠΙ. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.aepi.gr/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=69&Itemid=124> [Προσπελάστηκε 15 Νοεμβρίου 2019].
3. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ©2018. *Πνευματικά δικαιώματα, Λογοκλοπή: Πνευματικά Δικαιώματα.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.lib.auth.gr/el/%cf%80%ce%bd%ce%b5%cf%85%ce%bc%ce%b1%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ac-%ce%b4%ce%b9%ce%ba%ce%b1%ce%b9%cf%8e%ce%bc%ce%b1%cf%84%ce%b1-%ce%bb%ce%bf%ce%b3%ce%bf%ce%ba%ce%bb%ce%bf%cf%80%ce%ae-%cf%80%ce%bd%ce%b5%cf%85%ce%bc%ce%b1%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ac-%ce%b4%ce%b9%ce%ba%ce%b1%ce%b9%cf%8e%ce%bc%ce%b1%cf%84%ce%b1> [Προσπελάστηκε 8 Σεπτεμβρίου 2019].
4. Βλέπε Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2015. *Οδηγός εκπόνησης πτυχιακής εργασίας.* [pdf] Διαθέσιμο από: <https://www.nured.auth.gr/dp7nured/sites/default/files/files/Odigos_gia_Ptixiakes_2015.pdf> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020].
5. Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ©2016. *Βιβλιοθήκη: έννοια, σκοπός και ρόλος.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.lib.uoa.gr/plirofories/genika.html> [Προσπελάστηκε 2 Ιανουαρίου 2020].

6. Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ©2016. *Ποια είναι η διάρκεια ισχύος των πνευματικών δικαιωμάτων.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.lib.uoa.gr/nc/mathaino-pos/arthro/article/poia-einai-i-diarkeia-ischyos-ton-pneymatikon-dikaiomaton.html> [Προσπελάστηκε 15 Νοεμβρίου 2019].
7. Βλέπε Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης Ιόνιο Πανεπιστήμιο, © 2003. *Κατάθεση Πτυχιακών-Διπλωματικών Εργασιών και Διδακτορικών Διατριβών.* [online] Διαθέσιμο από: <http://iup.ionio.gr/uploads/Dissertations%20in%20Library%20Electronic%202nd%20ed%206-2019.pdf> [Προσπελάστηκε από 23 Φεβρουαρίου 2020].
8. Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστήμιο Αιγαίου, ©2015. *Αναπαραγωγή βιβλίων.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.lib.aegean.gr/el/anaparagogi-vivlion> [Προσπελάστηκε 2 Ιανουαρίου 2020].
9. Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστήμιο Αιγαίου, ©2015. *Δανεισμοί.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.lib.aegean.gr/el/daneismoi> [Προσπελάστηκε 2 Ιανουαρίου 2020].
10. Βιβλιοθήκη και κέντρο πληροφόρησης Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2015. *Κατάθεση τεκμηρίου γκρίζας βιβλιογραφίας.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.lib.aegean.gr/el/katathesi-tekmirioy-gkrizas-vivliografias> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020].
11. Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστήμιο Αιγαίου. *Χρήση Βιβλιοθήκης.* (online) Διαθέσιμο από: <http://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/> [Προσπελάστηκε 2 Ιανουαρίου 2020].
12. Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. *Νέες τεχνολογίες, νέες βιβλιοθήκες και νέα προβλήματα: τα πνευματικά δικαιώματα στην ψηφιακή εποχή.* [online] Διαθέσιμο από: <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/12051/arx014a.pdf?sequence=2> [Προσπελάστηκε 31 Δεκεμβρίου 2019].
13. Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστήμιο Πατρών. *Πνευματικά Δικαιώματα.* [online] Διαθέσιμο από: <http://old.library.upatras.gr/copyright/> [Προσπελάστηκε 15 Νοεμβρίου 2019].
14. Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ©2015. *Δανεισμός.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.lib.uoi.gr/web/guest/circulation> [Προσπελάστηκε 2 Ιανουαρίου 2020].

15. Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ©2015. *Ιστορία της Βιβλιοθήκης.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.lib.uoi.gr/web/guest/library-history> [Προσπελάστηκε 2 Ιανουαρίου 2020].
16. Βιβλιοθήκη και Κέντρο Τεκμηρίωσης Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ©2018. *Κανονισμός Λειτουργίας.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.lib.auth.gr/node/167/> [Προσπελάστηκε 31 Δεκεμβρίου 2019].
17. Βιβλιοθήκη και Κέντρο Τεκμηρίωσης Πανεπιστήμιο Κρήτης, ©2007. *Γνωριμία με την βιβλιοθήκη.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.lib.uoc.gr/info/about/basics/> [Προσπελάστηκε 2 Ιανουαρίου 2020].
18. Βιβλιοθήκη και Κέντρο Τεκμηρίωσης Πανεπιστήμιο Κρήτης, ©2007. *Ποιοι θεωρούνται χρήστες.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.lib.uoc.gr/info/absrv/circulation/usr/?styl=> [Προσπελάστηκε 2 Ιανουαρίου 2020]
19. Βιβλιοθήκη ΤΕΕ, 2009. *Μελέτη των πνευματικών δικαιωμάτων του έργου που παράγεται και διακινείται στο ΤΕΕ.* [pdf] Διαθέσιμο από: <http://library.tee.gr/digital/m2386.pdf> [Προσπελάστηκε 13 Οκτωβρίου 2019]
20. Γενικό Συμβούλιο Βιβλιοθηκών, ©2018. [online] Διαθέσιμο από: <https://hgcl.minedu.gov.gr/index.php/el/> [Προσπελάστηκε 30 Δεκεμεβρίου 2019].
21. Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, 2020. *Πολιτικές - Στόχοι.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.ekt.gr/el/policies> [Προσπελάστηκε 5 Ιανουαρίου ©2020]
22. Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης-ΕΚΤ. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.ekt.gr/> [Προσπελάστηκε 5 Ιανουαρίου 2020].
23. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. ©2015. *Προστασία και Διαχείριση της Πνευματικής Ιδιοκτησίας Ψηφιακού Περιεχομένου στο Διαδίκτυο και τα Σύγχρονα Δίκτυα.* [pdf] Διαθέσιμο από: <https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/6482/1/00_master_document-KOY.pdf> [Προσπελάστηκε 10 Δεκεμβρίου 2019].
24. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. *Οδηγός Αδειών Ανοικτού Περιεχομένου Creative Commons (CC).* [online] Διαθέσιμο από: <http://repository.seab.gr/bitstream/1/26/1/20150316_OdigosCreativeCommonsCC_v1.pdf > [Προσπελάστηκε 29 Δεκεμβρίου 2019].
25. Ειδική Υπηρεσία Έκτακτης Διαχείρισης Δικαιωμάτων – ΕΥΕΔ, 2020. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.eyed.gr/> [Προσπελάστηκε 2 Φεβρουαρίου 2020].

26. Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας–ΟΠΙ, 2019. *Γενικά.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.opi.gr/opi/genika> [Προσπελάστηκε 26 Οκτωβρίου 2019].

27. Οργανσιμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας-ΟΠΙ, 2019. *Γενικές πληροφορίες ΕΔΠΠΙ*. [online] Διαθέσιμο από: <https://opi.gr/edppi/genikes-plirofories> [Προσπελάστηκε από 22 Φεβρουαρίου 2020].

28. Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Δικαιωμάτων Ελλήνων Μουσικών, 2019 [online] Διαθέσιμο από: <https://apollon.org.gr/> [Προσπελάστηκε 5 Δεκεμβρίου 2019].

29. Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Έργων του Λόγου, ©2017-2020. [online] Διαθέσιμο από: <https://www.osdel.gr/el/pages/> [Προσπελάστηκε 28 Σεπτεμβρίου 2019].

30. Πληροφορία, Ιστορία, Ρύθμιση και Πολιτισμός, 2006. *Αρχεία, βιβλιοθήκες κα πνευματική ιδιοκτησία.* [pdf] Διαθέσιμο από: < https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/11163/acabib002a.pdf?sequence=1 >[Προσπελάστηκε 13 Οκτωβρίου 2019].

31. Συλλογικός Κατάλογος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, ©2009-2020. *Βιβλιοθήκες.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.unioncatalog.gr/> [Προσπελάστηκε 14 Δεκέμβριου 2019].

32. Σύνδεσμος Εκδοτών Βιβλίου, 2020. [online] Διαθέσιμο από: <http://sekb.gr/> [Προσπελάστηκε 4 Οκτωβρίου 2019].

33. Τμήμα Μηχανικών Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων, ©2018-2019. [pdf] Διαθέσιμο από: <http://www.icsd.aegean.gr/website_files/proptyxiako/230263659.pdf> [Προσπελάστηκε 13 Οκτωβρίου 2019].

34. Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, 2019. [online] Διαθέσιμο από: <http://edugate.minedu.gov.gr/index.php?option=com_sppagebuilder&view=page&id=33&Itemid=129> [Προσπελάστηκε 15 Νοεμβρίου 2019]

1. ALA (American Library Association), 2020. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.ala.org/> [Προσπελάστηκε 23 Φεβρουαρίου 2020].

2. Association Littéraire et Artistique Internationale, χ.χ. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.alai.org/> [Προσπελάστηκε 15 Νοεμβρίου 2019].

3. CNN Greece, 2018. *Οριστικό «λουκέτο» στην ΑΕΠΙ.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.cnn.gr/news/ellada/story/130110/oristiko-loyketo-stin-aepi> [Προσπελάστηκε 2 Φεβρουαρίου 2020].

4. Creative Commons, 2020. *Τι είναι οι άδειες creative commons.* [online] Διαθέσιμο από: <https://creativecommons.ellak.gr/fylladio/> [Προσπελάστηκε 29 Δεκεμβρίου].
5. Creative Commons Cyprus, 2020. *CC Άδειες*. [online] Διαθέσιμο από: <https://www.ucy.ac.cy/creativecommonscy/cc> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020].
6. E-Lawyer, 2008. *Πνευματική ιδιοκτησία: προστατεύει μόνο την μορφή των έργων, όχι τις ιδέες - Νομολογία ελληνικών δικαστηρίων.* [online] Διαθέσιμο από: <http://elawyer.blogspot.com/2008/10/blog-post_5776.html> [Προσπελάστηκε 25 Ιανουαρίου 2020].
7. EUR-Lex Access to European Union law, 2017. *ΠΟΕ: συμφωνία για τις εμπορικές πτυχές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.* [online] Διαθέσιμο από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ar11013> [Προσπελάστηκε 26 Σεπτεμβρίου 2019].
8. European Union Intellectual Property Office, 2019. *Συχνές ερωτήσεις για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.* [online] Διαθέσιμο από: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/el/web/observatory/faqs-on-copyright-el> [Προσπελάστηκε 10 Νοεμβρίου 2019].
9. GEA Αστικός μη Κερδοσκοπικός Οργανισμός Grammo, Ερατώ, Απόλλων, 2014. *Νομοθεσία.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.geamusic.gr/?m=main1-4&sel=1&bg=n03> [Προσπελάστηκε 26 Ιανουαρίου 2020]
10. Grammo, 2020. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.grammo.gr/grammo/> [Προσπελάστηκε 5 Δεκεμβρίου 2019].
11. Grammo, 2020. *Γνωριμία με τον Grammo*. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.grammo.gr/grammo/gnorimia-me-to-grammo/» [Προσπελάστηκε 15 Νοεμβρίου 2019].
12. HEAL LEGAL Υπηρεσία Νομικής Συμβουλευτικής για Θέματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας, 2020. [online] Διαθέσιμο από: «http://repository.seab.gr/handle/1/77> [Προσπελάστηκε 2 Ιανουαρίου 2020].
13. HEAL LEGAL Υπηρεσία Νομικής Συμβουλευτικής για Θέματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας, 2020. *Η φύση του Δικαιώματος Πνευματικής Ιδιοκτησίας.* [online] Διαθέσιμο από: <https://legal.heal-link.gr/index.php/intellectual-property-nature> [Προσπελάστηκε 8 Δεκεμβρίου 2019].

14. HEAL LEGAL Υπηρεσία Νομικής Συμβουλευτικής για Θέματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας, 2020. *Πνευματική Ιδιοκτησία.* [online] Διαθέσιμο από: <https://legal.heal-link.gr/index.php/intellectual-property-limits> [Προσπελάστηκε 10 Νοεμβρίου 2019].
15. HEAL LEGAL Υπηρεσία Νομικής Συμβουλευτικής για Θέματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας, 2020. *Πράξεις σχετιζόμενες με βιβλία.* [online] Διαθέσιμο από: <https://legal.heal-link.gr/index.php/librarians/item/15-books> [Προσπελάστηκε 30 Δεκεμβρίου 2019].
16. HEAL LEGAL Υπηρεσία Νομικής Συμβουλευτικής για Θέματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας, 2020. *Τι είναι Πνευματική Ιδιοκτησία*. [online] Διαθέσιμο από: <https://legal.heal-link.gr/index.php/intellectual-property> [Προσπελάστηκε 8 Δεκεμβρίου 2019].
17. HEAL LINK Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, 2020. [online] Διαθέσιμο από: <http://www.seab.gr/> [Προσπελάστηκε 2 Ιανουαρίου 2020].
18. HEAL LINK Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, 2020. *Η πρώτη συμφωνία μετασχηματισμού (transformative agreement) του ΣΕΑΒ με τον εκδοτικό οίκο Royal Society of Chemistry.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.heal-link.gr/%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CF%84%CE%AE-%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%83%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B1%CE%BA%CE%B1%CE%B4%CE%B7/> [Προσπελάστηκε 30 Νοεμβρίου 2019].
19. International Federation of Library Associations and Institutions, 2019. *Copyright Limitations and Exceptions for Libraries & Archives* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.ifla.org/copyright-tlib> [Προσπελάστηκε 17 Οκτωβρίου 2019].
20. International Federation of the Phonographic Industry (Greece), ©2012. *Αρχική.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.ifpi.gr/index.html> [Προσπελάστηκε 5 Δεκεμβρίου 2019]
21. International Federation of the Phonographic Industry (Greece), ©2012. *Τι είναι η Πνευματική Ιδιοκτησία (Copyright)?* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.ifpi.gr/copyright_el.html> [Προσπελάστηκε 5 Δεκεμβρίου 2019].
22. Law and Tech, 2015. *Η έννοια της πρωτοτυπίας στο δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας.* [online] Διαθέσιμο από: <https://lawandtech.eu/2015/10/01/originality/»> [Προσπελάστηκε 10 Νοεμβρίου 2019].

23. Organisme Tunisien des Droits d'Auteur et des Droits Voisins - OTDAV, 2014. *Qu'est-que le Droits d'Auteur.* [online] Διαθέσιμο από: <http://www.otdav.tn/quest-ce-que-le-droit-dauteur/>[Προσπελάστηκε 25 Ιανουαρίου 2020].
24. PDF, 2015. *Η ραγδαία ανάπτυξη της πειρατείας και οι επιπτώσεις της.* [pdf] Διαθέσιμο από: <http://digilib.teiemt.gr/jspui/bitstream/123456789/2259/1/022011109.pdf> [Προσπελάστηκε 29 Νοεμβρίου 2019].
25. Protagon, 2020. *Τραγούδι: ο μύλος με τα πνευματικά δικαιώματα.* [online] Διαθέσιμο από: <https://www.protagon.gr/epikairotita/tragoudi-o-mylos-me-ta-pnevmatika-dikaiwmata-44341986866> [Προσπελάστηκε 2 Φεβρουαρίου 2020].
26. Stanford University Libraries, 2020. Copyright & Fair Use. [online] Διαθέσιμο από: <https://fairuse.stanford.edu/overview/fair-use/what-is-fair-use/> [Προσπελάστηκε 2 Φεβρουαρίου 2020].
27. World Intellectual Property Organization – WIPO, 2019. [online] Διαθέσιμο από: <https://www.wipo.int/portal/en/index.html> [Προσπελάστηκε 20 Δεκεμβρίου 2019]
28. World Intellectual Property Organization - WIPO, 2019. *WIPO Internet Treaties*. [online] Διαθέσιμο από: <https://www.wipo.int/copyright/en/activities/internet_treaties.html> [Προσπελάστηκε 30 Νοεμβρίου 2019].